Vlad T. Popescu

Tehnici de scriere, traducere şi editare

Denumirea cursului: Tehnici de scriere, traducere şi editare
Fundamentele profesiunii de editor de carte

Descrierea cursului:

Cursul se adresează absolvenților de studii superioare sau studenților cu bune cunoştințe de limba română, celor care doresc să devină redactori, corectori, responsabili drepturi de autor, dar şi celor care doresc să scrie pentru a fi publicați sau celor care intenționează să colaboreze în calitate de traducători cu edituri sau reviste.

Prin lecțiile sale, cursul prezintă toate etapele prin care trebuie să treacă o lucrare de la elaborarea sa de către autor până când ajunge în mâinile cititorului. Acest parcurs implică un lanț de operațiuni a cărui cunoaştere este strict necesară celor care activează în aceste domenii.

Obiectivele cursului:

-să ofere cursanților informații despre elementele de bază ale activității editoriale

-să ofere cunoştințe despre legislația din domeniu (drepturi de autor, etc.)

-să prezinte interacțiunile dintre diferiții participanți în procesul de publicare şi modalitățile de abordare şi rezolvare a unor conflicte potențiale

-să ofere instrumentele necesare pentru a gestiona dubla calitate a cărții, care este atât obiect cultural, cât şi marfă

-să ofere soluții practice pentru dobândirea abilităților profesionale şi pentru găsirea unui loc de muncă

Sumar

1.Rolul editorului în drumul cărții de la autor la cititor. Descrierea muncii complexe a editorului. Elemente, principii şi procese în editarea de carte.

2.Structura cărții

3.Negociind cu autorul. Probleme de editare şi redactare în cazul ficțiunii (proză, teatru)

4.Apelând la consilierul ştiințific. Probleme de editare şi redactare în cazul non-ficțiunii (lucrări ştiințifice, istorie, filosofie, eseistică)

5.Un partener, traducătorul. Tehnici de confruntare cu originalul

6.Simțul limbii. Redactare, corectură, probleme de stil. Norme de editare

7.Drepturile de autor, agenții literare

8.Tehnoredactarea şi urmărirea producției

9.Marketing şi PR în lumea editorială

10.Strategii utile pentru angajarea ca stagiar într-o editură din România. Alte oportunități pentru un redactor

Conţinutul lecţiilor:

1.Rolul editorului în drumul cărții de la autor la cititor. Descrierea muncii complexe a editorului. Elemente, principii şi procese în editarea de carte

-editorul – manager al unei afaceri cu grad mare de risc. Scurt istoric al profesiunii şi al editării de carte. Specificul organizației (editurii), structura şi caracteristicile echipei;

-etape pe drumul cărții de la autor la cititor – decizia de a scrie o carte, momentul scrierii (manuscrisul), agentul literar (contractul de drepturi de autor), decizia de publicare (referatul de lectură), editarea (modificări de formă şi conținut în colaborare autor-editor), redactarea (aplicarea filtrului stilistic, gramatical pe manuscris), culegerea (şpaltul), corectura (confruntarea şpaltului cu manuscrisul redactat), tehnoredactarea (pregătirea cărții în forma grafică pentru tipar), bunul de tipar (avizarea pentru intrarea în producție), grafica de carte (coperta), procesul de tipărire (urmărirea producției în tipografie), materiale promoționale (marketing şi PR pe piața cărții), preluarea din tipografie şi distribuirea pe rețeaua de librării, lansarea, urmărirea procesului de distribuție şi a vânzărilor, analiza vânzărilor, topuri de carte, decizia de a reedita cartea, ediții revăzute şi adăugite, cartea în mâinile cititorilor, colectarea opiniilor cititorilor;

-munca complexă a editorului – trăsături de personalitate specifice muncii de editare, proiectarea şi coordonarea colecțiilor, decizia şi referatele de lectură, relația cu autorul, relația cu agențiile literare, încheierea contractelor de editare, redactarea cărții, coordonarea corecturii şi a tehnoredactării, colaborarea cu graficianul de carte, urmărirea producției, editorul ca copywriter, colaborarea cu departamentul de vânzări, PR şi purtător de cuvânt al editurii.

2.Structura cărții
-de la Gutenberg la cartea digitală
-formate de carte
-coperta cărții şi elementele obligatorii
-blocul de carte şi elementele obligatorii
-formate digitale

3.Negociind cu autorul. Probleme de editare şi redactare în cazul ficțiunii (proză, teatru)
-elemente de sociologia culturii
-analiza motivațiilor care stau la baza deciziei de a scrie o carte
-tehnici de scriere
-genuri literare
-rolul editorului în obținerea formei finale, înaintată editurii spre publicare

4.Apelând la consilierul ştiințific. Probleme de editare şi redactare în cazul non-ficțiunii (lucrări ştiințifice, istorie, filosofie, eseistică)
-analiza motivațiilor care stau la baza deciziei de a scrie o carte
-colaborarea cu consilierul/referentul ştiințific
-tehnici de scriere

5.Un partener, traducătorul. Tehnici de confruntare cu originalul
-între cunoaşterea aprofundată a limbii sursă şi cunoaşterea creativă a limbii române
-între traducere şi adaptare, responsabilitățile traducătorului, importanța bagajului cultural
-tehnici de traducere şi materiale auxiliare
-traducătorul specializat pe un anumitdomeniu
-confruntarea cu originalul

6.Simțul limbii. Redactare, corectură, probleme de stil. Norme de editare
-între originalitate/experiment şi corectitudine academică
-atunci când editarea/redactarea devine rescriere
-capcane ale limbii şi materiale auxiliare
-norme de editare
-semne uzuale de corectură

7.Drepturile de autor, agenții literare
-pe marginea legilor care reglementează drepturile de proprietate intelectuală şi drepturile conexe
-elemente obligatorii ale contractelor de editare, traducere şi grafică decarte
-responsabilitatea autorului, plagiatul
-contractul intermediat de o agenție literară
-aspecte noi ale drepturilor de autor în publicarea on line, contracte de tip GNU, ediții „free“

8.Tehnoredactarea şi urmărirea producţiei
-aplicaţii uzuale (programe/software) utilizate azi în lumea editorială
-între standarde şi creativitate
-colaborarea editor-tehnoredactor
-urmărirea producţiei: comanda tipografică, formate uzuale de înaintare a cărţilor către tipografie, supravegherea tiparului, relaţia cu tipografii
-materiale uzuale
-raportul calitate-preţ

9.Marketing şi PR în lumea editorială
-consolidarea mărcii şi a prestigiului editorial
-materiale publicitare uzuale
-lansarea de carte
-rolul autorului în promovarea cărţii
-relaţii cu organizaţii culturale guvernamentale sau non-guvernamentale
-raporturile cu mass-media
-sondaje de opinie

10.Strategii utile pentru angajarea ca stagiar într-o editură din România. Alte oportunităţi pentru un redactor
-„generaţia pierdută“ şi perspectivele activităţii editoriale
-realizarea unui CV adaptat pentru obţinerea unui interviu în vederea angajării într-o editură
-alte oportunităţi pentru un redactor debutant

1. Rolul editorului în drumul cărţii de la autor la cititor

Descrierea muncii complexe a editorului. Elemente, principii şi procese în editarea de carte

Ai făcut o opţiune deosebită alegând acest curs!

Aşa cum filozofia îngloba la un moment dat toate ştiinţele şi jongla cu toate cunoştinţele accesibile omului, tot aşa munca de azi a editorului, indiferent că el activează într-o editură, un ziar, o revistă, un post de radio sau de televiziune, tinde să înglobeze şi să exploateze toate cunoştinţele disponibile în dorinţa de a intermedia în mod creativ transmiterea mesajului autorului către beneficiar, cititorul.

După ce parcurgi cursul, o să alegi în cunoştinţă de cauză poziţia pentru care optezi, ca intelectual, căci zace un mare adevăr în cuvintele „editorul perfect este un scriitor ratat“. Poţi să-ţi spui, da, sunt un scriitor în formare, am ceva de transmis semenilor mei, acum ştiu mai bine ce se aşteaptă de la mine în contextul culturii contemporane, sau poţi să-ţi spui, da, deţin tehnica necesară, lumea mea este lumea cărţilor, a cuvântului scris, pot să creez autori şi cărţi prin talentul meu. În bună parte, cunoştinţele necesare sunt comune, le vei afla în aceste săptămâni, şi chiar dacă nu vei opta pentru o carieră riscantă de autor sau una discretă de editor vei şti să te apropii altfel de carte, de munca intelectuală.

Şi, pentru o clipă, să fiu sincer!

De ce nu-mi place să fiu editor:

-pentru că trebuie să dezamăgesc prea mulţi oameni, să le spulber iluziile de a deveni autori
-pentru că trebuie să ascult prea mult de considerente economice şi să-mi înfrânez pornirile legate de gustul personal
-pentru că regret că nu i-am făcut bogaţi şi faimoşi pe toţi autorii în care am crezut

De ce îmi place să fiu editor:

-pentru că îmi plac majoritatea cărţilor pe care le-am editat şi primesc şi eu o parte din succesul lor material sau cultural
-pentru că îmi petrec viaţa printre oameni preocupaţi de carte, de cultură
-pentru că munca mea este bazată pe descoperire şi încântare

Aceste motive *pro* şi *contra* nu-ți sunt suficiente. Şi nu justifică opțiunea ta de a deveni editor sau autor. Literatura de specialitate este extrem de rară, iar sinceritatea, în această lume ce, asemenea masoneriilor medievale, îşi transferă cunoştințele prin relația maestru-ucenic, este rară. O să încerc să fiu cât mai sincer şi să-ți dau toate elementele necesare pentru a aprecia şi singur dacă această carieră ți se potriveşte. Oricum, vei fi fericit dacă vei ajunge să fii plătit pentru a face un lucru care îți place.

Scurt istoric al profesiunii şi al editării de carte

O dată cu apariția tiparului, a apărut în mod natural necesitatea ca un personaj, altul decât autorul, să ia decizia de a fi publicată o carte. Cel care deținea mijlocul de producție, tipograful, şi-a asumat acest rol, iar azi putem spune că, aşa cum o cunoaştem azi, cartea s-a născut ca produs al culturii populare, având din primul moment al existenței sale dublul caracter de bun cultural, dar şi de marfă.

Perfecționarea industriei tipografice a permis editarea unui număr tot mai mare de titluri şi, pentru a ridica nivelul de calitate al textului tipărit, dar şi pentru a veni în întâmpinare gustului cititorilor, au apărut corectorul şi editorul.

Creşterea interesului pentru carte şi transformarea ei în principalul suport pentru comunicarea ideilor, dar şi creşterea pieței de carte, a dus la dezvoltarea unui adevărat lanț industrial, care cuprinde producătorii de materiale tipografice, hârtie şi carton, în principal, producătorii de utilaje tipografice, tipografii, editorii, distribuitorii de carte şi librarii.

Totul pentru ca divertismentul furnizat de autor, sau învățăturile transmise de autor, să ajungă cât mai corect şi mai rentabil în mâinile cititorilor.

Rolul principal, un rol de *joly joker*, îl are editorul, care, la limită, trebuie să poată suplini toate celelalte specializări şi care, pentru buna desfăşurare a activității, trebuie să cunoască toate verigile acestui lanț pentru a-şi putea impune dorințele sale. Iar el face acest lucru atât în slujba autorului, cât şi în beneficiul cititorului, de aceea autorul trebuie să cunoască şi el cât mai bine sistemul editorial, loc în care poate câştiga şi o pâine pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă, dar este bine ca şi cititorul să ştie ce stă în spatele cărții pe care o „uită pe banchetă, în tren“.

Etape pe drumul cărții de la autor la cititor

0. Autorul, ascuns de restul lumii în fața colii albe de hârtie, scrie pentru el însuşi, citeşte prietenilor ca să se verifice, visează să fie publicat. Ca şi despre celelalte momente, o să vorbim pe larg despre acest moment în următoarele lecții.

1. Manuscrisul este gata. Bun sau rău, publicabil sau nu, existent într-un singur exemplar sau în mai multe copii, fără a fi fost acceptat de un agent literar sau de un editor, el generează deja **drepturi de autor**! Nu poate fi folosit fără acordul autorului, iar el este singurul care decide asupra soartei acestuia.

2. În lumea anglo-saxonă, în care tranzacțiile se fac prin intermediul agenților literari, urmează momentul acordării primului calificativ din partea unui cititor profesionist, agentul literar. El decide dacă va investi timp şi bani în promovarea cărții şi a autorului în fața unei edituri sau îl va trimite pe autor la plimbare.

2 bis. În lumea europeană, deci şi în România, **primul lector avizat este editorul**, modalitățile prin care autorul ajunge să-şi ofere manuscrisul urmând să le analizăm mai târziu. Manuscrisului i se adaugă un prim material auxiliar, **referatul de lectură**. Dacă el este pozitiv, lucrurile merg mai departe.

3. Evaluată din punct de vedere „cultural", artistic, dar şi din punctul de vedere al oportunității comerciale, viitoarea carte este supusă, în cazul editurilor mari, analizei unui comitet din care fac parte şi specialiştii în marketing şi vânzări. În editurile mai mici, sau când editorul care propune cartea are suficientă autoritate profesională, eventual dublată de o poziție ierarhică superioară, şi decizia economică o ia tot editorul. **Cartea va fi publicată**, asta îşi doresc acum autorul, editorul, toți cei care urmează să investească în ea timp şi bani.

4. Pentru ca lucrurile să meargă mai departe, editura încheie un **contract de editare** cu autorul, contract care va sta la baza relației lor ulterioare. Apare un al doilea material auxiliar care va însoți cartea. Semnând acest contract, autorul se angajează, printre multe altele, să nu ofere timp de mai mulți ani aceeaşi carte unei alte edituri, ceea ce face ca editorul, spre deosebire de un producător de sucuri, să fie sigur de unicitatea mărfii pe care o oferă. De asemenea, editorul se obligă să plătească, în termeni ce sunt negociați, drepturi băneşti autorului. Contractul de editare are însă multe clauze obligatorii şi chiar mai multe posibile, drept care îi vom dedica o întreagă lecție.

5. Era manuscrisul gata? Satisfăcea el integral dorințele editorului? Putea să plece direct la cules şi să apară într-o săptămână pe rafturi? Ei bine, autorul află în acest moment că nu, că materialul depus de el poate fi tratat uneori doar ca un punct de pornire, iar el mai are de scris sub îndrumarea editorului. Eventual de rescris integral toată cartea! Acesta este momentul de maximă importanță al muncii editorului – el trebuie să îndrume, nu să se substituie autorului! În cazul în care autorul se află în relații mai strânse cu editura, şi nu se află la primul contract de editare, parte din această muncă se desfăşoară în etapa „0". Oricum, de aici va rezulta **forma finală a manuscrisului**.

6. Manuscrisul intră în planul editorial, de acum se poate spune cu o bună aproximație când o să apară cartea şi încep să participe la pregătirea lui mai multe specialități editoriale, simultan sau succesiv. Primul este **redactorul de carte**. Oricât ar fi lucrat autorul şi editorul, cartea poate să mai aibă erori stilistice, gramaticale, care trebuie îndreptate.

7. **Culegerea**, etapa care urma firesc, este căzută azi în desuetitudine, din cauza largului acces la calculatoarele personale. Cu ani în urmă, manuscrisele soseau dactilografiate şi erau trimise la cules în tipografie. Azi, ele sosesc pe dischetă, în format digital, şi chiar dacă se lucrează şi pe printuri, nu doar prin citirea şi operarea modificărilor direct în calculator, etapa culegerii practic a dispărut.

7 bis. La solicitarea editorului sau a redactorului, atunci când este cazul, au fost comandate din timp şi sosesc acum ca să se integreze cărții diverse alte materiale, prefețe, studii critice, note asupra ediției, glosare, indecşi de termeni, ilustrații de interior şi pentru copertă. Toate aceste materiale vor fi preluate în etapa următoare după ce au fost citite şi avizate de editor sau de redactor.

8. **Tehnoredactarea** însă a rămas. Ea implică tehnică şi artă şi a migrat din spațiul tipografic în cel editorial din cauza apariției aceluiaşi calculator. Deşi nu mai este foarte corect, printul cu textul aranjat în pagină este numit în continuare şpalt. Tot în serviciul de DTP (desk top publishing) este prelucrată şi ilustrația pentru copertă şi este pregătită macheta copertei, care va fi avizată de autor.

9. **Corectura** face ca toate eventualele scăpări de până aici să fie îndreptate şi ca textul final al cărții să fie identic cu cel înaintat de redactor. (Corectura şi scoaterea corecturii pot fi repetate de mai multe ori, mai ales în cazul lucrărilor de specialitate, a dicționarelor.)

10. Coperta este pregătită pentru a fi trimisă în tipografie, interiorul cărții este şi el listat pe calc sau pe film, în oglindă, cartea primeşte**bunul de tipar** din partea editorului sau a redactorului şi compartimentul redacțional şi-a încheiat misiunea.

11. Editura îşi începe colaborarea cu tipografia printr-o **comandă**, în care sunt precizate datele cărții, tiraj, număr de pagini, materialele solicitate, comandă lansată, eventual, către mai multe tipografii, pentru a se obține cel mai bun raport calitate preț.

12. Cartea, sau materialele care sunt folosite la realizarea ei, se află acum în tipografie. Tipograful urmăreşte şi el toate etapele prin care trece cartea, pregătirea formelor, montaj, tipar, legătorie, ambalare, înscriind aceste operațiuni şi o serie de detalii tehnice pe **punga de comandă**, un plic uriaş, în care au stat la un moment dat toate filmele, CD-ROM-urile, comanda sosită de la editură. Informatizarea tinde să elimine punga de comandă, sau să limiteze rolul ei de suport pentru toate informațiile, dar numele încă este utilizat.

13. Nu din clipa în care cartea este tipărită şi se anunță livrarea ei, ci încă din etapa formei finale a manuscrisului, editorul, fie singur, fie împreună cu cei care se ocupă de marketing şi PR, a pregătit sau comandat o serie de **materiale promoţionale**, afişe, texte de prezentare, comunicate pentru presă, alte materiale care vor însoți cartea numai la lansare sau şi în librării. După apariție, ultimul moment determinat de autor în viața cărții este **lansarea**, momentul festiv la care sunt invitați reprezentanții presei, cititorii, pentru ca vorbitori bine aleşi, autorul şi editorul să le prezinte noua apariție.

14. Iar interesul editorului pentru carte şi autor nu se stinge. Vânzarea cărții va fi susținută prin numeroase alte acțiuni pe care le vom descifra la timpul potrivit. Editorul este implicat şi în această etapă. În cazul unui **bestseller** se va lua, la un moment dat, decizia de a fi produsă o **continuare de tiraj**, sau de a reedita cartea, eventual cu revizuiri şi adăugiri.

Foarte pe scurt, acesta este drumul cărții de la autor la cititor. Pentru că i-am rezervat un capitol separat, nu am mai discutat varianta în care este publicată o traducere. Unele momente sunt decisive şi depind integral de editor, altele sunt supravegheate de el de la distanță, sau sunt rezolvate în colaborare cu alte specialități implicate în industria editorială. Cel care priveşte ansamblul şi decide, care are drept de viață şi de moarte, este editorul.

Eşti pregătit să-ți asumi această răspundere?

Trăsături de personalitate şi abilități specifice muncii de editor

Spre deosebire de multe alte meserii, o primă condiție este aceea de a avea un bagaj cultural larg, o îndemânare enciclopedic-renascentistă care să permită abordarea celor mai diverse teme cu o *minimă* stăpânire a acestora. Editorul perfect poate fi acel om care ştie de toate şi mai nimic, ceea ce în alte meserii poate fi catastrofal, dar în acest domeniu este benefic.

Toate aceste informații este bine să fie acumulate după lecturi cât mai vaste, făcute cu dragoste față de carte, „eventual după citirea a cel puțin 3000 de cărți“, aşa cum spunea un celebru editor român, Nicolae Teică, mândru că reuşise în perioada stalinismului să facă un redactor bun dintr-un tractorist trimis să „ridice nivelul de conştiință proletară al burghezilor ascunşi în edituri“.

Numai un om ponderat, care este mulțumit de propriile sale realizări profesionale şi care îşi urmăreşte propriile proiecte scriitoriceşti, atunci când ele există, cu detaşare şi auto-critică, poate să intervină în opera altui scriitor fără gânduri ascunse, fără intenții murdare, cu dorința sinceră de a sprijini autorul şi cartea.

Abilități de negociere şi comunicare sunt absolut necesare pentru editorul ajuns în contact cu autorul, atât pentru lucrul pe manuscris cât şi pentru negocierea contractului de editare.

Specificul organizației (editurii), structura şi caracteristicile echipe

Asemenea oricărei alte societăți comerciale, şi editura poate fi definită printr-o organigramă care să descrie funcționalitatea compartimentelor, relațiile ierarhice şi cele de colaborare. Spre deosebire de alte structuri, rolul individului, personalitatea acestuia, sunt mult mai importante, un editor fiind, prin specificul muncii sale, prin creativitatea şi răspunderile sale, o persoană publică, fie şi numai pentru lumea relativ închisă şi de mici dimensiuni în care îşi desfăşoară activitatea. O editură este definită astfel prin numele şi renumele editorilor săi, ca şi prin grupul de autori pe care îi editează.

Editorul – coordonator de colecție

În general, o editură se specializează pe câteva genuri literare sau categorii de carte ştiințifică şi se adresează unui public țintă cât mai bine definit. Colecțiile, seriile de cărți editate sub numele unei colecții, sunt elemente principale ale planului editorial. Coordonatorul de colecție porneşte prin a

defini principiile generale care stau la baza colecției, apoi caută şi selectează autorii şi titlurile care corespund cel mai bine intențiilor sale. Dacă răspunderea pentru publicarea unui titlu este mare, răspunderea pentru o întreagă colecție este uriaşă, atât din punct de vedere financiar, deciziile fiind luate pe timp îndelungat, ceea ce implică o capacitate de previziune a evoluției pieței de carte şi a gusturilor cititorilor, cât şi din punct de vedere cultural, titlurile propuse fiind receptate de cititori şi în contextul colecției în care capătă încredere. Nu de puține ori, cititorii ajung să cumpere o carte pentru că face parte dintr-o colecție a editurii, al cărei proiect îl cunosc, chiar dacă nu cunosc autorul şi titlul din alte surse, iar felul în care cartea cu pricina răspunde aşteptărilor poate conduce la consolidarea renumelui colecției sau îi poate dezamăgi pe termen lung, cu grave consecințe financiare.

O colecţie este definită prin:

– plan/proiect: criteriile după care sunt selectate titlurile, mesajul pe care îl transmite colecția, publicul țintă căruia i se adresează;

– tăietura colecției: macheta generală pentru copertă şi blocul de carte;

– sigla colecției: un element grafic care permite rapid identificarea cărților şi care sugerează, eventual, proiectul colecției;

– numărul de colecție: cărțile sunt înseriate, ceea ce în timp dă un plus de încredere cititorilor, numărul mare de lucrări apărute fiind o garanție că proiectul este viabil.

Proiectul colecției dă cel mai bine măsura talentului editorului care coordonează colecția, ridicând munca acestuia la nivelul unui proiect cultural amplu, care poate deveni semnificativ la scară istorică.

Editorul – manager al unei afaceri cu grad mare de risc

Afacere de mică dimensiune, care implică pentru demararea ei resurse financiare modeste, o editură apare, de cele mai multe ori, ca inițiativă a unui editor care, prin resurse proprii, sau prin asocierea cu un investitor, proiectează un plan editorial alcătuit din una sau mai multe colecții şi urmăreşte realizarea acestuia.

Pe cât de modestă este investiția, pe atât de riscantă este ea, cartea fiind, aşa cum am mai spus, obiect cultural şi marfă, rolul editorului fiind atât de factor cultural cât şi de actor pe o piață comercială ale cărei tendințe trebuie să le cunoască, să le „simtă".

După absolvirea acestui curs, vei avea suficiente cunoştințe pentru a-ți înființa propria editură, despre destinul unei astfel de întreprinderi urmând să discutăm într-o altă lecție.

Înainte de orice altceva, trebuie să înțelegi un lucru, editarea nu este o artă, este o afacere! Nu este o artă şi nu este nici o meserie. Nu este nevoie de absolvirea unei anume facultăți, nu ți se ia dreptul la practică pentru greşeli. Deşi derivă din artă, este repetitivă ca orice altă muncă. Şi respectă reguli tribale, asemănătoare celor din lumea afacerilor, deşi este departe de a fi numai o afacere.

Redusă la esență, activitatea editorială poate fi descrisă astfel: cineva îşi utilizează propriile resurse financiare, sau resursele unui investitor, pentru a produce în fiecare an un număr oarecare de titluri. Şi încearcă să vândă aceste cărți sperând ca să-şi acopere costurile, ba chiar, cu puțin noroc, să obțină şi un beneficiu. Iar unele cărți vor fi publicate deşi nu se vor vinde, deci câştigătorii plătesc şi pentru cei care pierd.

Marea diferență între editor şi un alt om de afaceri este prezența autorului. Spre deosebire de alte domenii, industria automobilelor, de exemplu, în care nu vei afla niciodată cine a proiectat scaunul sau volanul, numele autorului este aici cunoscut. Editorul nu produce doar un obiect, o marfă, ci un produs care la origini şi la final aparține în cel mai profund sens autorului.

Spre deosebire de alte domenii, editorul deține monopolul asupra produselor sale. Mai multe fabrici pot produce maşini, dar numai o editură poate publica, la un moment dat, într-un anumit spațiu lingvistic, un anumit roman al unui anumit autor.

A publica poate primi multe definiții, dar cea mai scurtă şi mai acoperitoare este „a face cunoscut". Editorul face cunoscută cititorilor opera autorului prin publicare.

Cartea este o transmisiune de la o minte la alta care poate depăşi orice granițe, mai puțin pe acelea ale analfabetismului.

2. Structura cărţii

Pentru cititorul obişnuit, toate cărţile par la fel, cel mult sunt sesizate diferenţele care sar în ochi între ediţiile de lux şi cele populare. Dar, chiar şi cititorul obişnuit „simte“ că „lipseşte ceva“ din anumite ediţii, nu neapărat modeste din punctul de vedere al materialelor din care sunt realizate. Rolul editorului este acela de a supraveghea prezenţa în cartea pe care o are în grijă a tuturor elementelor obligatorii, impuse prin lege sau prin tradiţie, dar şi acela de a propune formatul cel mai potrivit pentru un anumit titlu, în funcţie de colecţie, public ţintă şi raportul calitate/preţ. După ce vei parcurge această lecţie, care ar putea să-ţi pară destul de aridă, vei putea să oferi un calificativ editorial doar luând în mână o carte şi răsfoind-o.

De la Gutenberg la cartea digitală

Oricât de diferite ar părea între ele o carte tipărită cu sute de ani în urmă, legată în piele şi cu ferecături din argint, o ediţie de buzunar tipărită în zilele noastre şi o carte digitală, într-un format oarecare, pretabil citirii pe monitorul calculatorului, ele au, în mod tradiţional, elemente comune. Marea majoritate a unităţilor de măsură utilizate, caracterele (fonturile) utilizate, poziţia în pagină sunt, în mare, aceleaşi.

Formate de carte

Formatul cărţii este dat de dimensiunea colii de hârtie pe care este tipărită cartea şi de tipul de legătorie utilizat.

Coala tipografică, fie că porneşte de la formatele de hârtie uzuale (70x100 cm, 61x86 cm, 84x108 cm) sau de la alte formate fracţionale sau unice, nu este altceva decât o coală de hârtie îndoită şi împăturită (fălţuită) în aşa fel încât să rezulte 16, 24 (foarte rar) sau 32 de pagini. Se ajunge astfel la formatele uzuale 16 din 61x86, sau 16 din 84x108, de exemplu, care sunt formatele cele mai răspândite pentru carte. În tabelul următor, formatul brut se referă la dimensiunea blocului de carte înainte de a fi tăiat (rotunjit) la ghilotină, iar formatul finit este cel al cărţii după rotunjire.

Formatul coalei de hârtie	Fracţiunea din coală	Formatul cărţii	
		brut (cm)	finit (cm)
61x86 cm	1/8	21,5x30,5	21x29,5
	1/16	15,2x21,5	14,7x20,5
	1/32	10,7x15,2	10,2x14,7
70x100 cm	1/8	25x35	24,5x33
	1/16	17,5x25	17x24
	1/32	12,5x17,5	12x16,5
84x108 cm	1/8	21x27	20,5x26
	1/16	13,5x21	13x20
	1/32	10,5x13,5	10x12,5

Legătoria. Colile fălţuite după cum am arătat mai sus, sunt „adunate“ în blocul de carte şi „legate“, mai întâi între ele, apoi şi cu coperta. Metodele de legare sunt prin coasere cu sârmă, coasere cu sfoară, broşare la rece, broşare la cald. Cea mai utilizată este broşarea la cald. Cea mai rezistentă şi cea mai elegantă este coaserea cu sfoară.

Coaserea cu sârmă se face cu ajutorul unei maşini de capsat, tip caiet până la 48 de pagini şi perpendicular pe blocul de carte până la 224 de pagini, peste această grosime coaserea cu sârmă fiind imposibilă. Coperta se aplică prin broşare la rece.

Coaserea cu sfoară permite orice dimensiune a blocului de carte, colile fiind cusute mai întâi fiecare în parte, apoi toate împreună de un suport textil. Acest suport textil va fi legat practic de coperta cartonată.

Broşarea la rece se face prin frezarea blocului de carte, depunerea pe cotor a unui strat de aracet şi presarea blocului de carte şi a copertei.

Broşarea la cald se face asemănător broşării la rece, dar se foloseşte un clei special, uşor elastic după răcire, care permite o mai bună elasticitate a cotorului.

Coperta cărții şi elementele obligatorii

Din punct de vedere tehnic, coperta cărții poate fi de tip 1x1 (coperta cartonată, caşerată sau cu supracopertă), ceea ce în lumea anglo-saxonă se numeşte *hardcover*, sau 1x2 (coperta din carton), ceea ce în lumea anglo-saxonă se numeşte *paperback*.

Din punct de vedere editorial, elementele de tip text sau grafică sunt repartizate pe fața şi pe verso-ul copertei (coperta I, a II-a, a III-a şi a IV-a), pe cotor şi pe cele două clape posibile.

Coperta I. De reținut că sunt elemente obligatorii: autor, titlu, editură. Elemente facultative: anul apariției, texte promoționale, mențiuni editoriale, colecție. Elementele pot fi dispuse în regiştri orizontali sau verticali, ilustrația poate să fie prezentă „până la cuțit“ (pe toată suprafața copertei), sau doar pe o zonă restrânsă.

Coperta a II-a. Din motive economice, ea este puțin folosită azi. În cazul în care coperta este proiectată cu clape, aici se poate face o prezentare a cărții. Uneori, pentru cărți speciale, de tip almanah, „pagini galbene“, coperta este folosită pentru inserarea de materiale publicitare.

Coperta a III-a. La fel ca şi coperta a II-a, conține mai rar elemente tipărite. În cazul în care coperta este proiectată cu clape, aici este inserată prezentarea autorului, eventual şi fotografia acestuia.

Coperta a IV-a. Elemente obligatorii de reținut: ISBN, cod de bare (introdus prin actuala Lege a cărții ca obligatoriu începând cu 1 ianuarie 2004). Elemente facultative: colecția, fotografia autorului, texte promoționale, numele ilustratorului.

Cotorul. Poate conține elemente de tip text sau imagine doar de la o grosime mai mare de 0,7 cm. Elemente obligatorii de reținut: autor, titlu, editura sau sigla editurii.

Pentru broşuri, până la 48 de pagini, legate tip caiet, mai este posibilă şi soluția copertei din coală, deci prima şi ultima pagină din blocul de carte devin coperte. Această soluție este rară la carte, se utilizează mai ales pentru materiale promoționale, manuale de utilizare, alte produse.

Blocul de carte şi elementele obligatorii

Blocul de carte poate fi gândit doar ca multiplu de 8 pagini, cel mai bine ca multiplu de 16 pagini, pentru a te adapta la posibilitățile oricărei tipografii. O carte are, deci, un număr par de pagini, divizibil cu 8 sau cu 16, astfel că o afirmație de genul „cartea are 311 pagini“ este ridicolă.

Să explorăm blocul de carte de la prima la ultima pagină:

În cazul cărții cu copertă cartonată, primul element nu este pagina 1, ci forzațul (forsatz), o coală de hârtie caşerată pe coperta a II-a şi care face legătura cu şi protejează blocul de carte. Forzațul poate fi tipărit cu diverse elemente grafice, dar, cel mai elegant, este să fie realizat din hârtie colorată în masă sau filigramată.

Pagina 1, sau pagina de gardă – poate să rămână albă sau să conțină sigla colecției din care face parte cartea.

Pagina a 2-a – este rezervată bio-bibliografiei autorului, sau unei liste de genul „Alte cărți de acelaşi autor apărute în editura noastră“. Unele contracte prin care apariția cărții este sprijinită de organizații guvernamentale sau non-guvernamentale impun inserarea pe această pagină a mențiunilor de genul „Apărută cu sprijinul...“

Pagina a 3-a– sau pagina de tiltu, conține toate elemente obligatorii ale copertei I, autor, titlu, editură, precum şi anul de apariție. Tot aici sunt menționați alți participanți la realizarea cărții, traducători, prefațatori etc.

Ros &
Jeremy
Holmes

Ecologia stărilor sufletești

Ghidul bunei dispoziții

Traducere din engleză de
Oana Cristescu

HUMANITAS

Pagina a 4-a – sau pagina tehnică, conține alte informații speciale, unele obligatorii, mențiunile legate de dreptul de autor, codul CIP al Biliotecii Naționale, ISBN, altele facultative, numele celui care a realizat coperta, al ilustratorului copertei, adresa editurii.

Coordonatorul seriei
OANA BÂRNA
Coperta și concepția grafică a seriei
IOAN CUCIURCĂ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
HOLMES, ROS
Ecologia stărilor sufletești: ghidul bunei dispoziții / Ros & Jeremy Holmes. –
București: Humanitas, 2001
180 p.; 21 cm. – (Humanitas Practic; 21)
Tit. orig. (eng.): The Good Mood Guide.
ISBN 973-50-0196-9

I. Holmes, Jeremy

159.94

Ros & Jeremy Holmes
The Good Mood Guide
© 1993 by Ros and Jeremy Holmes. All Rights Reserved
© HUMANITAS, 2001, pentru prezenta versiune românească
ISBN 973-50-0196-9

În cazul edițiilor economice, deşi este urât, cele patru pagini sunt comasate în numai două. Uneori, atunci când o paginare nefericită nu a mai lăsat loc pe ultima pagină, aici este introdusă şi caseta tehnică.

Pagina a 5-a poate fi rezervată unor dedicații făcute de autor, caz în care pagina a 6-a va rămâne albă. Dacă nu este cazul, sunt valabile următoarele.

În cazul în care cartea are o prefață, un studiu introductiv, acesta începe pe pagina a 5-a, cu un titlu paginat ca atare, şi se încheie cu semnătura autorului acestuimaterial.

Textul de bază al cărții va începe, în acest caz, după o nouă pagină de titlu, pagină de dreapta, obligatoriu, pe care este menționat doar titlul cărții, nu şi autorul sau editura, urmată de o pagină albă.

Atunci când este cazul, după prefață, poate fi introdusă o „notă asupra ediției".

În corpul cărții pot fi întâlnite următoarele elemente:

colontitlu – în capul fiecărei pagini, cu un caracter distinct, este repetat titlul cărții, mai simplu, sau pe paginile de stânga numele autorului şi pe pagina de dreapta titlul cărții, mai corect. În cazul dicționarelor, colontitlul conține pe stânga primul cuvânt prezent în dicționar/enciclopedie pe acea pagină iar pe pagina din dreapta ultimul cuvânt/intrare din acea pagină. Colontitlul dispare pe paginile în care încep capitole, părți, paginate ca atare, „pe pagină nouă".

coloncifră– sau numărul paginii, în general în baza paginii, fie centrat, fie aliniat stânga/dreapta. Primele patru pagini şi ultima, deşi sunt incluse în numărătoare, nu poartă coloncifra. Ea este scoasă, de asemenea, din paginile rămase albe, paginile de titlu din interior şi, pentru mai multă eleganță, de pe paginile în care se încheie un capitol/parte şi textul nu acoperă pagina până în baza ei.

Uneori, pe formatele mai mari, colontitlul şi coloncifra se comasează în capul paginilor.

nota de subsol – este semnalată în text cu asterix sau cu cifră şi este explicată cu un corp mai mic în baza paginii, eventual sub o linie proporționată cât mai elegant.

Ultimele pagini ale cărții sunt rezervate unor capitole/inserturi speciale: index, bibliografie, glosar, pagini de reclamă, cuprins.

Ultima pagină– pagina casetei tehnice. Conține obligatoriu formatul cărții, tipografia şi contul în care se varsă timbrul literar. Elemente facultative: editor, lector, redactor, tehnoredactor, corector (în această ordine!).

Formate digitale

Formatele digitale pot fi formate proprietar, PDF, pentru Acrobat Reader, sau realizate de o firmă de software la comandă, care presupun utilizarea unei aplicații anume pentru citire, aplicație care se află sau nu pe calculatorul cititorului, sau formate publice, de exemplu HTML.

La alegerea unui format sau a altuia, datoria editorului este de a se asigura că textul va fi lizibil pentru câți mai mulți utilizatori, firmele cu care colaborează editurile fiind înclinate, în general, să propună soluții spectaculoase, dar care limitează numărul de utilizatori prin impunerea unor specificații deosebite pentru calculatorul pe care va fi citită cartea. De asemenea, trebuie să vă asigurați că fişierele sunt protejate cât mai bine la copiere, pentru a limita răspândirea ilegală a cărților produse.

Chiar şi în format digital, trebuie inserate toate elementele obligatorii ale cărții!

Un element deosebit este posibilitatea de a organiza materialul ca hipertext, aspectele particulare ale acestei pregătiri pentru ediția digitală vor fi analizate în capitolele următoare.

Lectură suplimentară

Ce este ISBN?

ISBN - International Standard Book Number – reprezintă numărul internațional standardizat al cărții. Acronimul englez este folosit în toate limbile.

Numărul ISBN este întotdeauna format din 10 cifre grupate în 4 grupuri de lungimi variabile, reprezentând codul de țară, codul de editură, numărul de ordine si cifra de control.

Standardizarea unui sistem de numerotare a cărților are drept principal scop identificarea unei lucrări pe plan internațional.

Conceperea sistemului ISBN datează din anul 1965 şi se datorează distribuitorului englez W.H. Smith & Son Ltd şi Asociației Editorilor din Marea Britanie. Din anul 1989, sistemul de numerotare standardizată a cărților ISBN a fost introdus şi în România.

Toate centrele naționale ISBN se constituie într-o rețea internațională, coordonată de Agenția Internațională ISBN de la Berlin.

Ce categorii de documente primesc ISBN?

Primesc ISBN următoarele categorii de documente: cărți şi broşuri; lucrări complexe care apar fracționat, cu sau fără periodicitate; ansambluri multi-suport; programe pentru calculatoare; publicații electronice (dischete, CD-ROM) şi ghiduri însoțitoare; publicații Braille; atlase şi hărți geografice cu text; albume foto, de artă; partituri cu text; publicații cu foi volante, cu condiția să apară sub un titlu unic; publicații microforme.

Acordarea şi utilizarea codurilor ISBN

La cerere, Centrul Național ISBN atribuie editurilor codurile ISBN, în serii de câte 10. Pentru fiecare serie se percepe o taxă. După epuizarea codurilor ISBN din listă, editorul poate solicita o nouă serie. Se vor acorda noi coduri ISBN după ce editorul va prezenta lista ultimei serii, în dreptul fiecărui cod fiind trecut titlul şi autorul cărții căruia i-a fost acordat.

În cazul unei cărți publicate în regia autorului, acesta devine editor şi va solicita cod ISBN în nume personal.

Un editor care are mai multe case de editură şi care publică lucrări sub numele fiecăreia, trebuie să obțină serii de coduri ISBN diferite pentru fiecare editură.

Editorul care schimbă denumirea editurii va folosi în continuare codurile ISBN din seria curentă.

În cazul schimbării adresei, denumirii sau a altor elemente de identificare, editorul trebuie să anunțe Centrul Național ISBN, unde se vor opera actualizările în baza de date.

Reguli privind tipărirea codurilor ISBN

Modul de prezentare a codurilor ISBN este unic: sigla ISBN este urmată de spațiu şi de cele 10 cifre separate de trei cratime, exact aşa cum sunt înscrise în lista primită de la Centrul Național ISBN.

Codul ISBN trebuie tipărit pe verso paginii de titlu, în structura descrierii CIP şi pe coperta a patra.

Ce este CIP?

Catalogarea înaintea publicării (CIP) este un program gratuit de cooperare între editori şi bibliotecari, program ce permite catalogarea cărților înainte de a fi publicate.

Inițiat de Biblioteca Congresului din Washington, programul CIP se derulează în cadrul Bibliotecii Naționale a României – Biroul CIP, începând cu anul 1996.

Pe baza informațiilor furnizate de editori, Biroul CIP elaborează descrierile bibliografice ale cărților în curs de apariție. Aceste informații cuprind date utile (autor, titlu, editură, locul publicării, subiect, ISBN) pentru identificarea publicațiilor. Descrierea bibliografică a cărților în curs de apariție se realizează în conformitate cu normele internaționale ISBD(M) – International Standard Bibliographic Description for Monographs, şi cu formatele internaționale de schimb de date bibliografice.

Participarea la programul CIP

În vederea obținerii descrierii CIP pentru fiecare carte ce urmează a fi tipărită, editorii completează un formular pe care îl expediază la Biblioteca Națională a României (prin fax, e-mail, poştă, curier).

În cadrul Biroului CIP aceste date sunt prelucrate şi concentrate într-o descriere standardizată, descriere care este transmisă editurii în timp util, pentru a fi tipărită pe carte.

Formularul CIP se completează în momentul în care sunt cunoscute datele esențiale pentru descrierea lucrării (numele autorului, titlul cărții, locul şi anul publicării, denumirea editurii etc.) şi pentru analiza conținutului (descrierea pe scurt a subiectului cărții).

Descrierea CIP se tipăreşte pe verso paginii de titlu, respectându-se întocmai punctuația şi forma în care a fost redactată. În acest fel se asigură identificarea corectă a cărții.

Biblioteca Națională a României deține dreptul de autor asupra descrieriilor CIP şi a „Bibliografiei cărților în curs de apariție – CIP“..

3. Negociind cu autorul. Probleme de editare şi redactare în cazul ficţiunii (proză, teatru)

Acum ştii ce este o carte şi procesul prin care trece manuscrisul pe drumul de la autor la cititor. Vei îndeplini, mai ales ca stagiar, multe din celelalte activităţi legate de producţie, vei suplini colegi, vei descoperi cât este de ingrat să fii redactor, corector, să munceşti la o carte şi să nu-ţi apară numele pe ea.

Va veni însă şi ziua în care, de unul singur şi fără nici un ajutor, te vei confrunta cu cea mai grea, dar şi cea mai plăcută, problemă, aceea a muncii cu autorul, din momentul în care cartea acestuia este doar o idee, sau un manuscris propus cu timiditate editurii şi până în clipa în care vei scrie BT (Bun de Tipar) pe ea.

Experienţa de cititor, gustul de scriitor, cunoaşterea pieţei şi a cumpărătorilor, flerul şi norocul, vei apela la toate, ţi le vei educa pe toate. Nu poţi să fii perfect lucid, te fură, oricum, plăcerea de a construi o carte, nu poţi să fii imparţial, te corupe gustul puterii, dar luciditatea şi imparţialitatea sunt obiective de atins.

De ce scrie autorul?

„Pentru că are talent!“ ai spune tu, ca la şcoală. „Pentru că are ceva de comunicat semenilor...“ vei continua încercând să-ţi păstrezi încrederea în oameni. Din păcate, răspunsul, foarte dur, dar nu pot să nu te dezamăgesc acum şi aici pentru ca să nu trăieşti în viitor momente penibile, răspunsul este altul: „Autorul scrie din orgoliu, pentru bani, pentru că este grafoman.“ În proporţii diferite de la un caz la altul. Talentul, da, există, dar este datoria ta să-l identifici, tehnica, da, o învaţă, poate şi sub îndrumarea ta, mesajul, da, mai mult sau mai puţin original, de cele mai multe ori doar cu sprijinul tău descoperă necesitatea acestuia. Dar autorul vrea să fie recunoscut şi adulat, de confraţi şi de public, şi vrea să câştige bani, apreciindu-şi munca după o scară a valorilor extrem de subiectivă.

Am spus lucruri rele despre autor. În aparenţă! Dar, aşa cum ţi-am spus, cartea este un obiect cultural şi o marfă, iar dorinţa autorului de a ajunge în centrul atenţiei şi de a „face bani“ este şi o condiţie absolut necesară pentru succes. Cu autorul care nu-şi doreşte aşa ceva este greu de lucrat, pentru că el nu are obiective măsurabile de atins, trăieşte în afara lumii reale.

Ai putea să crezi că lucrurile pe care le spun se referă doar la autorul de romane comerciale, de literatură populară. Nu! Sunt valabile pentru orice prozator.

Cultura populară versus cultura pentru elite

Ţi se pare o problemă enunţul de mai sus? Hm, locul tău nu este aici, nici în calitate de autor, nici în calitate de scriitor. Şi asta pentru că, din ambele posturi, trebuie să urmăreşti satisfacerea celor două sfere culturale, iar dacă nu se poate, şi de multe ori nu se poate, să nu faci greşeala de a desconsidera o zonă sau alta!

Primele întrebări, primele criterii de evaluare

Cu manuscrisul în faţă şi autorul la doi paşi de tine vei fi, pentru câteva clipe, Dumnezeu în persoană. Cântăreşte-l din ochi, apoi deschide-l. Probabil că nu este însoţit de bio-bibliografia autorului şi nu ai nici un sinopsis din care să rezulte despre ce este vorba. Mai mult, probabil că paginile nu sunt numerotate, sau sunt pline de ştersături, sau sunt scrise, poate din economie, cu un corp de literă atât de mic încât textul este greu lizibil. Nu-l refuza, chiar dacă autorul a încălcat toate regulile – pe care le vei găsi la sfârşitul lecţiei – de depunere a unui manuscris. Nu-l refuza nici dacă autorul pute, este nepieptănat şi slinios, sau plin de fiţe şi îmbrăcat prea bine pentru gustul tău. Înainte de a citi câteva fraze, nu poţi să ştii dacă în faţa ta stă un Stephen King sau o mârţoagă!

Citeşte primele fraze la nimereală, ca şi cum ai deschide o carte într-o librărie. Încearcă să te concentrezi asupra lor chiar dacă autorul te bombardează cu informaţii inutile în acest moment. Ei, îţi place? Sună bine în limba română? Dacă da, treci mai departe. Dacă nu, hm, ţine de personalitatea fiecăruia modul în care te descurci să-l dai afară, cu tot cu manuscris.

Sună bine. Dar despre ce este vorba? Întreabă-l. Dacă reuşeşte să-ţi povestească totul într-o singură frază, probabil că ţii în mână un manuscris publicabil. Dacă se întinde la vorbă şi este tot mai dezlânat, constrânge-l să-ţi povestească romanul într-o singură frază! Nu este o glumă, orice roman bun poate suporta acest tratament dur, concentrarea poveştii într-o singură frază. Dacă nu reuşeşte, poate că este un prost povestitor, deşi scrie bine, poate că romanul are defecte de construcţie de care el nu-şi dă seama, defecte care pot fi îndreptate sau nu. Dacă nu reuşeşte, trimite-l acasă cu această temă.

Dacă a reuşit, cere un răgaz pentru lectură. Două-trei săptămâni, chiar dacă îți va lua o singură zi!

Prima lectură

Deschide la pagina întâi şi începe lectura. Nu ai încotro, trebuie să ajungi până la ultima pagină! Roagă-te să-ți facă plăcere, roagă-te să descoperi povestea pe care ți-a concentrat-o într-o singură frază. O să descoperi că, dacă lectura a fost greoaie, dacă nu ți-a făcut plăcere, nu te-a încântat, ai în față o carte proastă. Sunt lucruri care se pot învăța şi lucruri care le simți. Dacă nu îți place şi te plictiseşte, refuză propunerea de publicare. Este cel mai bine. Dacă nu eşti încântat, vei face în silă toate celelalte lucruri legate de carte, inclusiv promovarea ei, şi totul va fi un eşec. Ia în considerare şi măsura în care textul se potriveşte cu planul editorial general şi cu proiectele colecțiilor. Poate că este o carte bună, dar soarta ei este să apară în altă parte!

Mai sunt şanse dacă lectura a fost greoaie? Uneori, da!

Poate că ai citit un roman care trebuie rescris, în care sunt, în prima formă, prea multe cuvinte, poate că ideea este atât de originală încât merită să te aşezi lângă autor şi să-l ajuți. Nu scriind tu! Incitându-l pe el să scrie!

Când structura este şubredă

Despre structura unui roman s-au scris sute, poate mii, de cărți. Trebuie să le citeşti pe cele mai importante, dar în practică este bine să începi cu câteva lucruri simple:

– acțiunile secundare trebuie să justifice, să potențeze, să definească personaje. Dacă nu, jos cu paginile inutile, chiar dacă acolo sunt cele mai frumoase imagini din carte;

– povestea trebuie să aibă un scop, acela de a transmite o idee. Chiar dacă materialul nu este organizat cronologic, dacă nu are „cap şi coadă“, dacă îți lasă senzația că „nu se închide“, cititorul va avea senzația că mesajul este lipit, nu rezultă din acțiune.

Cea mai bună soluție este aceea de a lucra cu autorul la un sinopsis. Povestea foarte pe scurt. Scriind acest sinopsis chiar autorul îşi va da seama, dacă este talentat, că unele lucruri scârțâie, că s-a lăsat furat de val şi a scris pagini inutile, că materia cărții trebuie dispusă altfel pentru a obține un efect mai bun asupra cititorului. Rescrierea, din acest punct, nu este chiar o tragedie. Acelaşi material va fi repoziționat altfel, eventual cu câteva pagini în plus sau în minus.

Când stilul este şubred

Se mai poate face ceva? Orice este posibil. Dacă povestea este corectă, cele mai frecvente lucruri de îndreptat sunt:

– dialogurile puțin credibile, în care personajele vorbesc fals, trebuie revăzute;

– imaginile, metaforele, care nu fac parte din stilul general al lucrării şi sunt „lipite“ de amorul artei trebuie înlocuite sau chiar eliminate;

– ideile expuse de autor direct, printr-un discurs retoric, sau de către personaje, în monologuri sau dialoguri explicative şi interminabile, trebuie înlocuite de acțiune. Arta sugerează, nu dă lecții.

Avertisment pentru autori. Modalitatea de a propune un manuscris

Fiecare editură are un protocol al ei pentru depunerea unui manuscris. Textul de mai jos este real şi, în calitate de autor, te vei întâlni cu el când vei deschide uşa unei edituri specializate în literatura SF.

Editura este **interesată în publicarea autorilor români**, debutanți sau consacrați, singurele condiții fiind calitatea lucrării depuse şi modul în care aceasta se integrează în tiparele colecțiilor noastre.

Manuscrisele pot fi depuse în format digital (.rtf), sau dactilografiate standard (31 rânduri x 65 semne pe pagină). Indiferent de modalitatea aleasă, nu uitați să menționați numele, adresa, e-mail-ul (dacă este cazul) şi telefonul autorului!

Atenție!

Lucrările propuse trebuie să fie **originale**!

Verificați dacă lucrarea dumneavoastră **corespunde descrierii colecției** pentru care o propuneți!

Analizaţi dacă vă convin **termenii contractuali** pe care îi propunem autorilor (7-10% din valoarea tirajului vândut, plata lunară pe măsura vânzarii, acordarea drepturilor de editare pentru un termen de 5 ani, apariţia primului tiraj în termen de 9 luni de la încheierea contractului, primul tiraj de cel puţin 1000 exemplare, 14 exemplare gratuite pentru autor).

Nu sunt acceptate manuscrisele depuse simultan la mai multe edituri. Veţi primi răspunsul nostru în maxim 30 de zile, iar în cazul în care el este negativ aveţi libertatea de a propune lucrarea oricărei alte edituri.

Înainte de depunerea manuscrisului integral, vă rugăm să ne trimiteţi un scurt sinopsis al lucrării (maxim 3 pagini), o bio-bibliografie, primul capitol şi încă un capitol oarecare, la alegerea dumneavoastră. Dacă formatul ales nu recurge la capitole, echivalaţi un capitol cu 14 pagini standard.

Manuscrisele depuse nu sunt returnate autorilor.

Informaţii generale despre ceea ce dorim sa publicam

Editura doreşte să publice, în colecţiile dedicate ficţiunii, romane de dimensiuni medii, având între 400.000 şi 800.000 de caractere.

Colecţia Science-fiction

Publicul ţintă este alcătuit din cititori cu vârsta cuprinsă între 14 şi 45 de ani, preponderent bărbaţi, cu pregătire medie sau superioară, cu o satisfăcătoare cultură ştiinţifică generală.

Romane cu plot bine definit, cu personaje credibile, cu un erou principal bine conturat şi care să aparţină fie categoriei supra-omului, fie categoriei anti-eroului (a eroului fără voie), scrise într-un stil limpede, o scriitură cinematografică ar fi de preferat, fără recurgerea la tehnici experimentale.

Romanul propus trebuie să poată fi povestit într-o singura frază!

Vor fi apreciate ideile originale, dialogurile credibile şi coerenţa lumii imaginate, ca şi existenţa unui conflict bine susţinut şi argumentat, eventual cu momente dramatice cât mai credibile şi răsturnări de situaţie puse în slujba subiectului.

Nu ne interesează proza fantastică şi romanul experimental cu coloratură SF.

Dar, mai ales, atenţie la ceea ce considerăm noi ca science-fiction de bună calitate!

SF-ul este conceput ca un binom, ştiinţă plus ficţiune.

Ştiinţa (şi tehnica, în sensul aplicării în practică a primei...)

Perspectiva artistică asupra ştiinţei în SF trebuie să fie nuanţată. Dacă meditǎm şi brodăm pe marginea ştiinţei, facem, într-un fel, filozofie. Abordăm ştiinţa aşa cum a fost ea, cândva, subsumată filozofiei. Puţini scriitori, chiar dintre cei care poartă stindardul SF-ului, fac parte din categoria oamenilor de ştiinţă activi, mai toti însă, bine sau rău, intenţionat sau nu, fac filozofia ştiinţei. Detaliul ştiinţific/tehnic şi corecta interpretare a fenomenelor naturale nu sunt însă apanajul SF-ului. Cu toţii am citit lucrări „mainstream“ în care, de la reţete culinare la portavioane, eventual şi niscaiva acceleratoare de particule, autorul nu o lua razna, era credibil şi documentat. Corect din punct de vedere ştiinţific/tehnic, fără a fi SF. Peste tot ştiinţă în „mainstream“, atunci de ce ştiinţa pare a fi diferenţa specifică între literatură în general şi genul SF în special? Din cauza speculaţiei ştiinţifice, a picăturii de nou, a pasului făcut dincolo de frontiera lucrurilor deja imaginate, gândite şi testate. Mult dincolo! Nu mai este suficient doar să imaginaţi viitorul, să „anticipaţi“, trebuie să mergeţi mult mai adânc, mult mai departe! Şi dacă au fost la modă, au „produs“ SF ştiinţele „exacte“, matematica, automatica, astronomia, toate cele care te duc cu gândul la roboţi, rachete, lasere, au intrat în arenă şi cibernetica, economia, istoria, psihologia, ba chiar şi gramatica. Ne dorim să editǎm lucrări dedicate unor ştiinţe „nou-venite“ în universul sf.

S-ul din SF trebuie să mă uluiască pe mine, editorul, cu o nouă perspectivă asupra ştiinţei, cu o speculaţie măcar la marginea credibilităţii, cu un pas făcut prin „poarta care duce dincolo“.

Oricâte eforturi ar face autorul în încercarea de a imagina un decor ultra-tehnologizat, sau rudimentar post-catastrofic, oricâte „cuvinte“ care să sune exotic ar intra in vocabularul utilizat, dacă ele nu sunt justificate de „nou“ în domeniul ştiinţific ales, atunci el nu îşi va ului cititorii. Va juca într-un registru modest.

Ficţiune

Este limpede că, la origine, au fost botezate science-fiction lucrări de ficţiune ştiinţifică, pentru a le deosebi de ficţiunea „mainstream“, de non-fiction-ul din categoria ştiinţă popularizată. În fond, nu

ar fi nimic de spus despre ficțiune, sau ar fi de spus toate cele care sunt valabile şi pentru mainstream.

Oricum, este vorba de imaginație şi de scriitură/stil. (O altă „imaginație" decât aceea care ne-a dus cu știința dincolo de „cele cunoscute".) Pornind de la „accidentul" științific, de la mesajul pe care vreau să-l transmit (şi TREBUIE să transmit un mesaj, nu neapărat o „lecție", altfel tot efortul este inutil în plan uman şi artistic), imaginez o lume, un personaj, o poveste/un plot. Şi scriu folosind o retorică/un stil adaptat atât subiectului (lume+personaj+plot), cât şi mesajului. Dacă am talent, am imaginație şi am ceva de spus, chiar dacă ratez „accidentul" științific, „produc" o operă literară viabilă. Science-fiction-ul este un caz particular al realismului fantastic/magic. Oricum ar fi, fie că este vorba de America anilor '50, fie că este vorba de Arrakis, fie că este vorba de lumea din Matrix, povestea este credibilă doar dacă lumea cu pricina este „autentică", coerentă, exactă, „reală". Şi atunci, cum se leagă toate astea de fantastic, de ceea ce se opune, prin definiție, realului? Cred că ați înțeles ce vreau să spun: lumea imaginată nu este reală, îmi aparține şi mă ascultă doar pe mine, seamănă doar cu visele mele, dar, pentru a fi înțeleasă, trebuie să aibă propria ei „realitate", de care sunt responsabil.

Şi este momentul ca scriitorii să ştie cum pot ajuta sau enerva un editor!

Cum poate ajuta?

Lăsându-l pe editor să-şi vadă de munca lui – să întrebe, să provoace, să corecteze, să taie şi să se consulte cu autorul.

Fiind cât mai corect în munca sa. Cu cât editorul trebuie să se concentreze mai puțin asupra greşelilor de ortografie, cu atât mai mult va avea timp şi răbdare să se ocupe de lucrurile cu adevărat importante.

Comunicând permanent editorului ce face şi care sunt motivele pentru modificările făcute. Editorul are şi el nevoie de părerea autorului!

Cum poate enerva?

Refuzând să creadă că procesul editorial este de tipul „dai şi primeşti". Refuzul de a negocia duce la eşecuri.

Ascunzându-se şi eliminându-l pe editor din procesul scrierii.

Aşteptând ca editorul să corecteze TOATE greşelile de gramatică şi de ortografie.

Concluzia?

Scriitorul face mizerabilă viața editorului atunci când este neprofesionist!

4. Apelând la consilierul ştiinţific. Probleme de editare şi redactare în cazul non-ficţiunii (lucrări ştiinţifice, istorie, filozofie, eseistică)

Publicate pentru un public educat, pornind de la absolvenții de liceu până la cele mai înalte trepte ale ierarhiei științifice şi culturale, cuprinzând de la titluri introductive într-un anumit domeniu până la titlurile care vor să revoluționeze domeniul cărora îi aparțin, lucrările de acest gen „comunică idei".

Nu trebuie confundat acest domeniu cu cel al cărților şcolare şi para-şcolare, manuale, culegeri, crestomații, dar cărțile din categoria pe care o studiem pot să fie prezente în bibliografia şcolară.

Autorii sunt cadre universitare, tineri cercetători, medici şi ingineri cu experiență practică, iar editorul, oricât de bine ar fi pregătit într-un domeniu arareori poate aprecia de unul singur calitatea științifică a acestor lucrări, de aceea el trebuie să apeleze, dacă este corect, la un consilier științific pe domeniul cărții propuse.

Contactul cu autorul este dificil din mai puncte de vedere. Autorul este o somitate în domeniul său şi este greu de contrazis. Autorul nu crede în rolul editorului, îl interpretează doar ca pe un intermediar între el şi tipografie. Autorul are, de cele mai multe ori, experiența catedrei şi defectul de a-i considera elevi pe cei din jurul său. Autorul ştie, în marea majoritate a cazurilor, că prestigiul său

profesional nu depinde decât într-o mai mică măsură de apariția cărții, acest prestigiu fiind deja obținut la catedră sau în revistele de specialitate.

Şi totuşi!

Editorul este cel care, cu sprijinul consilierului ştiințific, trebuie să aprecieze şansa cărții de a „însemna ceva“, de a fi vandabilă, chiar şi pe piața relativ mică pe care o are. Editorul este cel care, la un moment dat, verifică corectitudinea surselor, a formulelor, coeziunea textului.

Probleme curente

Dicționarul, enciclopedia

Intrările sunt organizate alfabetic şi fiecare articol trebuie să respecte următoarea structură:

cuvânt/intrare (eventual cu bold), transcriere fonetică (şi este utilă o anexă cu sistemul de transcriere fonetică utilizat), descriere ca formă gramaticală (în cazul dicționarelor de limbi străine, mai ales), etimologie, descriere/explicație (când există mai multe variante, acestea se vor numerota 1, 2 etc.) cu eventuale trimiteri la alte intrări, inițialele autorului (când dicționarul are mai mulți autori)

Aşa cum am mai spus-o, în colontitlul paginii de stânga este trecută prima intrare din pagină şi în colontitlul paginii din dreapta este trecută ultima intrare din pagină.

În cazul dicționarelor şi al enciclopediilor traduse, este necesară reorganizarea alfabetică a materialului şi revizia trimiterilor.

Este de preferat ca o astfel de carte să fie introdusă şi într-o bază de date, eventual de tip MS Acces, pentru a o exploata şi ca produsmultimedia.

Studiul ştiințific

Corectitudinea ideilor, a speculațiilor, trebuie apreciată cu ajutorul unui specialist în domeniu, iar acolo unde autorul nu are suficiente argumente ştiințifice, trebuie operate corecturile necesare. O carte nu este un articol de senzație într-o revistă de popularizare!

Marea majoritate a autorilor consideră că o bibliografie exhaustivă creşte valoarea ştiințifică a cărții. Măsura în care o altă lucrare a fost utilizată se verifică simplu prin inventarierea titlurilor menționate în note. Titlurile care nu au fost menționate în aceste note sunt puse, de cele mai multe ori, doar ca să impresioneze. În acelaşi timp este bine să soliciți note la toate citatele prezente în carte.

Capcanele istoriei şi ale geografiei

Dincolo de alte principii de redactare, o atenție suplimentară trebuie acordată anilor şi numelor geografice. Fiecare an în parte trebuie verificat pentru a se evita greşelile de tipar. Numele geografice, mai ales când autorul a folosit surse în limbi străine, trebuie aduse la forma intrată în limba română, operație dificilă mai ales pentru textele preluate din limba franceză.

Ştiințe exacte

Pentru formulele matematice sau chimice, sunt utilizate editoare de text specializate. Înainte de a apela la o astfel de aplicație, este de verificat măsura în care formulele pot fi exportate în programul de paginare. Se poate întâmpla ca o muncă migăloasă şi obositoare să fie inutilă.

În cazul culegerii formulelor într-o aplicație separată, se va face o corectură preliminară a textului înainte de a fi exportat în programul de paginare.

Iconografia

De cele mai multe ori bogat ilustrate cu figuri, schițe, fotografii, aceste lucrări presupun o atenție suplimentară acordată iconografiei.

Fiecare figură trebuie însoțită de o legendă, care să precizeze numărul figurii, descrierea, sursa sau autorul figurii.

Trimiterile din text la aceste figuri trebuie verificate cu extrem de mare atenție, mai ales când autorul a recurs la trimiteri de genul „figura de mai sus, figura de mai jos“, iar figura cu pricina se află, după paginare, pe o altă pagină. Este, în acest caz, de preferat o formulă de genul „figura precedentă, figura următoare“.

Uneori, figurile color sunt grupate în colițe. În cazul în care există atât figuri alb-negru, inserate în text, cât şi figuri color, grupate în colițe, numerotarea acestora se va face diferit, cu cifre arabe şi cifre romane, de exemplu.

Hărți

Par simple, dar sunt realizate şi ele cu respectarea unor reguli.

Elementele obligatorii sunt: roza vânturilor cu indicarea Nordului geografic, scara hărții, atât ca text cât şi ca scară grafică şi legenda hărții.

Colorarea hărților, chiar şi prin haşuri, pentru reproducerea alb-negru, se face după reguli pentru care trebuie să apelați la specialişti. De asemenea, dacă harta va depăşi o pagină de carte, ea va trebui fălțuită (împăturită) şi lipită de coperta a IV-a sau inserată în carte, cu sau fără banderolă. Această fălțuire se face şi ea după anumite reguli şi este bine să ai confirmarea tipografului că ştie să împăturească o hartă.

Citate

Textele citate vor fi marcate în text fie prin paginarea aparte a paragrafelor cu pricina, fie prin scrierea acestora cu cursive sau între ghilimele. Nu trebuie să lipsească menționarea sursei. Dimensiunea citatelor trebuie stabilită şi conform legii drepturilor de autor. Aşa cum vei afla din lecția dedicată acestui subiect, nu trebuie depăşit un barem de 6 pagini dactilo dintr-o singură operă citată.

Pentru absolvenții unor facultăți cu profil tehnic sau ştiințific, cariera de editor de carte este o oportunitate deosebită. Este bine să nu arunci cursurile din facultate, o să descoperi acolo multă informație utilă.

5. Un partener, traducătorul. Tehnici de confruntare cu originalul

O bună parte din planul editorial este rezervat azi traducerilor. Dorința de a avea acces la cunoştințele şi la divertismentul altor culturi este, poate, mai mare la români decât la alte popoare, dovadă şi numărul mare de traduceri publicate, şi existența mai multor versiuni, toate remarcabile, pentru marile texte ale literaturii universale.

Cu excepția unor edituri cu un program dedicat literaturii române, toate celelalte recurg la traduceri, fie pentru a-şi rentabiliza planul editorial, fie pentru a oferi cele mai semnificative titluri în contextul unor colecții.

Între cunoaşterea aprofundată a limbii sursă şi cunoaşterea creativă române

Cine poate fi un bun traducător?

Răspunsul imediat este: „Un bun cunoscător al limbii sursă.“ Condiția este, în practică, necesară, dar nu şi suficientă. Cunoaşterea aprofundată a limbii sursă este o condiție. Ea te fereşte de capcane, de erori, dar, de la un anumit nivel încolo poate fi suplinită de un dicționar bun.

Cunoaşterea aprofundată a culturii din care provine textul, sau a domeniului, în cazul non-ficțiunii, chiar în absența unei cunoaşteri perfecte a limbii sursă, oferă un atu suplimentar, o garanție că nu numai cuvintele, ci şi ideile ajung intacte în versiunea în limba română.

Cunoaşterea creativă a limbii române este însă prima condiție pentru o traducere de bună calitate!

De aceea, cei mai buni traducători sunt scriitorii şi nu profesorii de limbi străine!

În alegerea unui traducător, în context editorial, ordinea criteriilor va fi:

1. Cunoaşte şi se exprimă creativ în limba română.
2. Cunoaşte cultura sau domeniul din care provine lucrarea.
3. Cunoaşte limba sursă.

De altfel, aceeaşi ordine trebuie să orienteze şi opțiunile traducătorului, sau ale celui care intenționează să devină traducător.

Traducerea nu este o „copie“ într-o altă limbă, ci o „rescriere“ în altă limbă a cărții. Nu poți să-ți asumi această responsabilitate decât dacă ai o îndemânare similară cu a autorului în mânuirea limbii

tale. Nu eşti credibil şi nu „prinzi“ mesajul, ideile autorului decât dacă eşti interesat de lumea pe care acesta o tratează la acelaşi nivel cu autorul.

Între traducere şi adaptare

Fără nici o excepție, traducerea nu este identică originalului. Ea poate fi mai prost sau mai bine scrisă decât originalul, poate cuprinde toate ideile prezente la primul nivel de lectură, dar nu poate urmări în întregime subtextul şi intertextul prezent în original, fiind receptată într-un alt spațiu cultural, deci este o adaptare.

Poate doar textele de lege, în care forma înghite conținutul, să poată fi traduse perfect, dar...

Problemele principale care trebuie rezolvate sunt:

– respectarea stilului şi a retoricii autorului. Un text „alert“, cu propoziții scurte, nu va fi transformat a la Marquez;

– interpretarea argoului, a jargonului, a limbajului popular. Chiar dacă există dicționare de argou pentru franceză, engleză şi germană, cel puțin, şi poate fi preluată o variantă propusă de acestea, trebuie gândit în ce măsură este folosită azi expresia cu pricina de cititorul român;

– aprecierea justă a „datărilor“ textului. Mai ales în cazul textelor medievale, sau care imită, recrează, această epocă, trebuie să acceptăm că un text occidental de secol XVI nu poate fi tradus în limba noastră de secol XVI din cauza enormei diferențe culturale. Pentru că istoria limbii noastre moderne este „comprimată“, poate că un vocabular similar poate fi regăsit în textele româneştide secol XIX;

– sesizarea intertextului. Nu de puține ori, fără trimitere explicită, sunt citate în textul original fragmente şi expresii din opere celebre, Sheakespeare fiind cel mai la îndemână exemplu, iar soluția cea mai elegantă este aceea de a căuta fragmentul cu pricina într-o traducere/versiune impusă deja în spațiul nostru cultural;

– sesizarea şi explicarea prin note a sub-textului. Pentru autor şi cititorul căruia i s-a adresat inițial, „criza rachetelor“, de exemplu, spune imediat război rece, Cuba, America, Rusia, teamă, Kennedy etc. Pentru cititorul român de nivel mediu poate să nu spună nimic, iar ideea pe care autorul dorea să o transmită se pierde, aşa că este utilă o notă. Cititorul român nu trebuie însă subestimat! Sunt aberante notele referitoare la tot felul de mărci de răcoritoare şi sunt utile cele legate, ştiu şi eu, de politica internă a Finlandei;

– corectitudinea termenilor militari, geografici, ştiințifici, economici. Corect sau nu, unii termeni au intrat în limba noastră într-o anumită formă, care trebuie respectată. Mici amănunte, cum ar fi problema calibrului armelor, adeseori ratată în ultimii ani, pot fi rezolvate uşor cu ajutorul unui dicționar.

Tehnici de traducere şi materiale auxiliare

Sunt traducători care preferă să citească textul pe măsură ce îl traduc, pentru a nu se plictisi de el, dar sunt şi traducători care preferă să citească, măcar pe fugă, toată cartea, înainte de a începe lucrul. A doua variantă este, poate, corectă...

Oricum, înainte de a începe traducerea este bine să-ți pui la îndemână materialele auxiliare de care o să ai nevoie, un dicționar general, unul de argou, eventual unul de jargon, când este cazul, o istorie a țării autorului care să acopere perioada în care se întâmplă acțiunea. Eu, unul, propun traducătorilor şi citirea altor traduceri existente din autorul străin, dacă ele există, ca şi citirea unor articole critice, a unor recenzii despre cartea pe care o lucrăm împreună.

Nu numai confruntare cu originalul

Şi ce ar mai avea de făcut editorul după ce traducătorul predă manuscrisul?

Poate chiar mai multe lucruri decât în cazul cărții unui autor român!

Prima etapă este confruntarea cu originalul, adică urmărirea în paralel a celor două texte, originalul şi traducerea, pentru a sesiza absența unor propoziții, paragrafe (se întâmplă şi la casele mari!), a restaura textul acolo unde traducătorul a căzut în diverse capcane.

O a doua etapă, executată simultan cu prima în cazul unei traduceri bune, este redactarea textului în limba română, ca şi cum ar fi o lucrare originală. Eliminarea repetițiilor supărătoare, a exprimărilor greoaie etc.

O a treia etapă este verificarea notelor de subsol, eliminarea celor inutile şi scrierea unor note noi acolo unde se simte nevoia.

Ultima etapă este cu atât mai complexă cu cât este mai pretenţioasă ediţia. Un autor străin merită o prefaţă, o introducere în opera sa, o bio-bibliografie.

Contractul de traducere

Traducerea generează drepturi de autor!

Un contract de traducere trebuie să specifice toţi termenii obligatorii pentru un contract semnat direct cu autorul. Inclusiv dreptul traducătorului de a revedea textul după redactarea acestuia.

Din punct de vedere financiar, la ce trebuie să te aştepţi ca traducător? Plaja tarifelor rezonabile este cuprinsă între 20 şi 50 USD pe coala editorială (20 pagini, 31 de rânduri, 65 de semne pe rând). O valoare mai mică este de neacceptat, chiar şi pentru o lucrare extrem de simplă.

6. Simţul limbii. Redactare, corectură, probleme de stil. Norme de editare

Între originalitate/experiment şi corectitudine academică

„Limba vorbită bate limba scrisă“, se spune, ceea ce înseamnă că, treptat, formele încetăţenite în limba vorbită vor fi preluate în limba scrisă, validate de normele academice ale limbii culte. Acest lucru se întâmplă sub ochii noştri, dar nu este obligatoriu să fim părtaşi activi la această revoluţie. Sub nici o formă în cazul lucrărilor ştiinţifice!

Sunt însă de respectat invenţiile autorilor, mai ales ale poeţilor şi sunt acceptabile forme ale limbii vorbite, chiar şi jargonul profesional sau argoul în cazul lucrărilor de ficţiune. Mă întreb însă, mereu, şi încerc să aflu pe căi ocolite de la autor, dacă el cunoaşte în mod real argoul folosit, sau din surse livreşti, caz în care poate fi utilizat în mod eronat, lucrarea devenind ridicolă.

Atunci când editarea/redactarea devine rescriere

Nu trebuie să cazi în capcana supra-redactării. Atenţia exagerată acordată sinonimelor posibile, tendinţa de a aduce stilul autorului la stilul tău personal va duce la o muncă inutilă şi la conflicte. Dacă nu-ţi place şi nu crezi în stilul autorului, nu publica acea carte!

Norme de editare

ARGUMENT

Traversăm o perioadă în care şi normele limbii s-au tulburat: cele care păreau ferme devin labile, iar aberaţiile de până mai ieri tind să se instituie în norme. Pe de altă parte, am amendat abaterile cele mai frecvente pe care le-am întâlnit în munca editorială.

I

Trebuie adoptate, în principiu, normele ortografice ale Academiei (â, sunt); alte opţiuni ale autorilor originali ori chiar ale traducătorilor sunt însă de respectat atunci când textul a fost scris după introducerea normelor Academiei şi autorul îşi justifică opţiunea (cele întâlnite până acum fiind două: î, sînt şi î, sunt).

Atenţie: în transliterările din rusă şi alte limbi slave se va păstra î.

Manuscrisele trebuie prezentate într-o formă decentă (dactilogramă standard de 32 de rânduri x 65 semne pe rând sau – situaţie din ce în ce mai frecventă – fişier de tip .doc sau .rtf) şi pot fi refuzate dintru început, chiar de la prima vedere, dacă se abat de la unele minime exigenţe, precum:

– hârtie curată, dactilografiată inteligibil pe o singură faţă, la 2 rânduri;

– nu se acceptă dactilograme lipsite de semne diacritice specifice limbii române; la majuscule, aceste semne se vor completa de mână dacă nu au fost completate la maşină (Î, Ş, Ţ etc.);

– fiecare capitol va începe pe o pagină nouă;

– paragrafele vor fi retrase cu 5 semne;

– prefeţele se vor culege cu un alt caracter decât cuprinsul cărţii (mai mic sau cursiv), afară de cazul când aparţin autorilor înşişi, situaţie în care fac parte din operă şi sunt tratate ca atare;

– cuprinsul (sau tabla de materii) se plasează de preferinţă la sfârşit.

În cazurile mai speciale, redactorii se vor implica în tehnoredactare, indicând paragrafele, spațiile albe, schimbarea de pagină („pagină nouă de dreapta/de stânga/cum cade“ etc.), texte retrase, amplasarea ilustrațiilor, tabelelor etc.

II

Indicațiile de copyright la autorii originali se pot prezenta în două feluri:

– fie © + numele autorului, dacă acesta nu a cedat drepturile editurii;

– fie © + Editura + „pentru prezenta ediție“, dacă drepturile au fost cedate.

La traduceri, se va respecta următoarea ordine (dar se va consulta obligatoriu contractul, unde pot apărea alte indicații):

– © + proprietar + an de apariție a originalului + autor + titlu în original.

Indicații de tipul © + „By arrangement (agreement) with“ se vor traduce în româneşte prin „Cu acordul...“

III

În cazul reeditărilor de opere originale, se vor păstra formele de limbă atestate în epocă sau caracteristicile autorului, dar se vor adapta grafiile, conform normelor ortografice în vigoare. Toate intervențiile în text şi justificarea lor se vor consemna într-o notă asupra ediției, care va preceda textul şi va enumera şi exemplifica toate tipurile de intervenții operate.

IV

În punctuație, se vor urmări normele în vigoare, cu mare atenție la următoarele capcane:

– unele forme exclamative prinse în discurs („vai!“) se vor izola prin cratime, nu prin virgule; formele cu intonație interogativă („nu-i aşa?“) prinse în discurs vor pierde însă semnul întrebării şi se vor izola prin virgule;

– se va pune virgulă înainte de *şi, sau* în enumerări;

– se va pune virgulă înainte de *dar* (*ci, însă*), *iar*, *deci*, dar nu înainte de etc.;

– propozițiile secundare care preced principala vor fi despărțite de aceasta prin virgulă (cu excepția subiectivelor);

– nu se vor plasa între virgule conjuncții adversative şi concluzive ca *însă*, *deci*, dar se va pune între virgule *aşadar*, *totuşi*;

– se va evita dublarea (şi, în orice caz, triplarea) semnelor de punctuație (puncte sau virgule după „*?*“ sau „*!*“); în nici un caz nu se va pune virgula înainte de cratima mare ori paranteză;

– citatele în citate se vor marca în următoarea ordine a ghilimelelor: ghilimele rotunde jos („) – ghilimele ascuțite (« ») –ghilimele rotunde sus (“);

– punctul şi virgula sunt semne duble, în sensul că sunt urmate de pauză (există şi semne triple, dar uzajul ordinatoarelor le-a redus la duble);

– se va evita folosirea parantezelor în paranteze (al doilea rând de paranteze fiind eventual înlocuit cu cratime mari), ca şi frazele complet închise în paranteze; dacă însă acestea din urmă par uneori de neocolit, punctul final se va plasa înainte de închiderea parantezei;

– se va evita izolarea prin punct a unor părți nepredicative ale frazei, de obicei introduse prin gerunzii, sau a unor propoziții relative introduse cu „care...“ (în afara unor efecte stilistice recognoscibile ca atare); se va prefera virgula;

– dialogurile indicându-se cu linie de dialog, sistemul anglo-saxon (cu ghilimele) se va transpune în mod adecvat; situațiile de dialoguri întrerupte de (un scurt) discurs narativ direct şi reluate apoi de acelaşi vorbitor se vor rezolva după caz (o sistematizare aici fiind aproape imposibilă);

– punctuația finală în cazul ghilimelelor se sistematizează astfel:

1) „La noi, la Sărata, la voi, la Brăila,
Stegarul înfige în brânză zambila.
La fel la Mizil, la fel la Chitila.“

2) Luca Pițu se consideră un „autor de texticole“.

3) Şestov scrie: „Cheile cerului sunt pe pământ, la îndemâna omului.“

4) Şestov scrie: „Cheile cerului sunt pe pământ, la îndemâna omului. Această idee formidabilă a fost pentru întâia oară enunțată de Socrate.“

5) Şestov urlă: „Cheile cerului sunt pe pământ!“

6) Şestov declară: „Cheile cerului sunt pe pământ…“ (Lev Şestov, Revelațiile morții, p. 174).

Semnul de punctuație final (punct, puncte de suspensie, semnul exclamării şi al întrebării) stă înainte de ghilimele dacă textul între ghilimele constituie un tot (1).

În cazurile 3, 4, 5 punctul se pune înainte de ghilimele fiindcă închide vorbirea citată şi folosirea lui în acest fel evită şi dublarea semnelor de închidere a frazei.

Când textul cuprins între ghilimele se termină cu semnul întrebării, al exclamării sau cu puncte de suspensie, ghilimelele se pun după aceste semne şi nu se mai pune încă un punct (5); situațiile !“, ?“ şi …“ se asimilează aşadar cu situația.“ (precum ?, !, …cu.).

În cazul 2, punctul se pune după ghilimele, deoarece textul reprodus e integrat în frază.

V

Notele se marchează cu cifre sau asterisc (nu şi cu paranteze), la umărul cuvântului, înaintea semnului de punctuație; la sfârşit de propoziție sau frază, trimiterea se plasează după punct, dacă se referă la întregul enunț, sau înainte de punct, dacă se referă la unul sau mai multe cuvinte şi noțiuni ori la un cuvânt izolat care încheie propoziția sau fraza. Cu toate acestea, este de preferat închiderea frazei în punct (şi ordinea: ghilimele închise + notă + punct).

VI

În general, orice fel de titlu se subliniază în dactilogramă, pentru a fi cules cursiv, inclusiv titlurile de periodice. Părți din aceste întreguri bibliografice (capitole, articole din reviste şi ziare) vor fi însă citate între ghilimele.

Tot subliniat (respectiv, cursiv) vor apărea şi traducerile de titlu citate între paranteze; *Univers de la fiction* (Universul ficțiunii).

Cuvintele şi sintagmele izolate din alte limbi decât româna se vor reproduce tot cursiv (subliniat în dactilogramă), iar traducerea lor, când este cazul, va urma cu virgulă şi între ghilimele; ex. *pain*, „pâine“, provine din lat. *panem*.

Se va evita folosirea şi a ghilimelelor şi a cursivelor pentru acelaşi cuvânt sau text. Citatele mai ample în limbi străine se vor da între ghilimele sau retras, în acest din urmă caz semnele citării nemaifiind necesare.

La sfârşitul citatelor ample (în *motto*-uri, de pildă) indicarea surselor se va face pe un rând separat, la dreapta, între, ori fără paranteze, fără punct dacă trimiterea constă numai în titlu şi cu punct dacă după titlu urmează şi alte precizări (pagină, an etc.).

Când trimiterile bibliografice sunt făcute în continuarea fragmentului citat în textul continuu, ele se vor închide între paranteze, iar punctul va sta după paranteze.

În cadrul aceleiaşi trimiteri bibliografice se vor folosi virgule, nu puncte.

La titlurile cu mai mulți autori (peste doi, în general), se poate folosi după primul nume prescurtarea et alii (et al.), , care, ca mai toate prescurtările folosite în trimiteri (op. cit., idem, ibidem, supra, infra, loc. cit.), se subliniază (şi se culege cursiv).

VII

Numeralele cardinale se vor scrie cu litere în toate textele cu caracter literar sau discursiv, exceptând situațiile când apare o argumentare cantitativă, matematică ori ştiințifică evidentă (măsurători, calcule exemplificate etc.), sau când e vorba de date calendaristice.

În textele ştiințifice, se vor folosi cifre; pentru mii, zeci de mii, milioane etc. se vor folosi spații, nu puncte: 1 000.

Secolele se vor scrie cu cifre romane, cu articole, fără prescurtări: secolul al XVI-lea, dar secolul I şi secolul XX.

Personal, mențin vechile abrevieri î.e.n. şi e.n., considerând că nu au nimic infamant sau ideologic în ele, ba chiar, în anumite texte speciale, recomand scrierea lor neabreviată (era noastră, înainte de era noastră).

VIII

În ce priveşte regimul majusculelor, se vor adopta normele oficiale încă în vigoare (*Dicționarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, 2005), cu câteva excepții:

– titlurile anglo-americane de orice fel, reproduse în original, se scriu cu inițiale majuscule la toate cuvintele, minus cele ajutătoare;

– tot cu inițială majusculă se vor scrie Antichitatea, Evul Mediu, Renaşterea, Reforma, Contrareforma, Epoca Luminilor, Revoluția din Octombrie (dar: Revoluția franceză şi Războiul civil, dacă este vorba de cel din Spania), Coasta de Est (Vest), imperiile (Imperiul Roman etc.), minus cel țarist, Maiestatea (Măria etc.) Sa.

Războaiele mondiale (şi orice alt război) se vor scrie cu minuscule.

Iad, Rai vor comporta majuscule numai în contexte religioase sau teologice.

Străzile de aiurea se vor da în forma lor originară: *Fifth Avenue, rue des Plantes*.

IX

Abrevierile sunt de evitat în textele beletristice. Cu această rezervă, iată o listă:

a.c. = anul curent
a.m. = antemeridian
bd. = bulevardul
cca. = circa
d. ex. = de exemplu
Dl, D-lui = Domnul, Domnului
D-na, D-nei = Doamna, Doamnei
Dr. = doctor
D-ra, D-rei = Domnişoara, Domnişoarei
Dvs. = Dumneavoastră
ms., mss. = manuscrisul, manuscrisele
n. = nota
n.a. = nota autorului
N.B. = nota bene
n.ed. = nota editorului
n. trad. = nota traducătorului
p. = pagina (dar: pp. = paginile)
p.m. = postmeridian
Sf. = Sfântul, Sfânta
sq. = şi următoarele
ş.a. = şi altele/alții
ş.a.m.d. = şi aşa mai departe
ş. cl. = şi celelalte/ceilalți

La traduceri, pentru a se marca cuvintele străine din original (d. ex., cuvintele franțuzeşti dintr-un text englezesc), se va face notă de subsol cu indicația sumară (în cazul nostru): în fr. în orig.

X

În general, numele proprii urmează forma decisă de purtătorii lor sau potrivită ortografiei din limba de origine, cu excepția numelor istorice, mitologice, religioase şi geografice intrate în uz sub o formă românizată bine consacrată.

Numele scriitorilor occidentali din Evul Mediu, majoritatea de expresie latină, citați în forme adaptate diverselor zone lingvistice, se vor scrie în forme românizate ori de câte ori este posibil, sau cât mai apropiat de forma latină. În cazul numelui Publius Vergilius Maro, se va adopta fie forma românizată Virgiliu, fie aceea latină Vergilius.

Este acceptabilă forma *Isus Cristos* şi *Crist* (dar *harismă*, *harismatic*), pentru textele creştine de origine catolică sau protestantă şi *Iisus Hristos* pentru textele creştine ortodoxe.

XI

Indiferent de normele în vigoare, sunt ERORI:

– nediftongarea formelor verbale *aşează*, *înşeală* şi a substantivului *greşeală* (*aşază, înşală, greşală*); se vor scrie (sau corecta) de aceea diftongat (cu *ea*);

– forma de conjunctiv *să aibe*; corect: *să aibă*;

– lipsa posesivului alături de adjectivul propriu; ex.: „Propriul fiu i-a spus…“ va deveni, după caz, „Propriul lui (ei/său) fiu i-a spus…“;

– trecerea unor verbe de conjugarea a II-a (*-ea*) la a III-a (*-e*); se va scrie (sau corecta) deci *a părea* (*apărea, dispărea*), *a plăcea*, *a tăcea*, *a zăcea*;

– verbul *a concluziona*; deşi repertoriat de unele dicționare recente, îl socotim eronat altfel decât în întrebuințări ironice; se va folosi *a conchide* sau *a trage concluzii*;

– prepoziția *datorită*în contexte negative (*Datorită frigului, mi-au degerat picioarele*); corect, se va folosi din cauza (*pricina*) (*Din pricina frigului, mi-au degerat picioarele*);

– căderea pe cratimă la capăt de rând, în cazul cuvintelor compuse şi al locuțiunilor care se scriu cu cratimă (de tipul *propriu-zis*); responsabilitatea (ca şi despărțirea în silabe la capăt de rând) cad(e) în seama DTP;

– despărțirea defectuoasă în silabe la capăt de rând (foarte frecventă la culegerea pe calculator).

Se vor scrie despărțit (în trei cuvinte) următoarele locuțiuni: *o dată ce*, *o dată cu*, *de îndată ce*şi *o dată* + participiu (de asemenea: *dintr-o dată*).

Se va scrie *filozofie*, dar: *esoteric*, *disertație*, *premisă*, *disidență*.

Sunt corecte formele: *părinții proprii* (nu propri), *propriii părinți*, *maică-sii*, *nevesti-sii*.

Recomandabilă este forma *mânăstire* (şi nu *mănăstire*).

Prefixele de tipul *supra*, *anti*, *hiper*, *super* etc. se vor aglutina cu substantivul sau adjectivul secvent, renunțându-se la cratimă; totuşi, cratima va fi menținută în cazul redublării unor vocale (*anti-imperialist*) sau consoane (*hiper-realist*).

De asemenea, se va renunța pe cât posibil la cratimă în cazul articulării unor vocabule străine din ce în ce mai frecvente în româneşte (*bossul* şi nu *boss-ul*, *jeepul*, *Mercedesul* etc.).

7. Drepturile de autor

Dincolo de raporturile morale şi culturale care se stabilesc între autor şi editor, publicarea operei autorului implică şi formalitatea încheierii unui contract de editare, prin care sunt stabilite o serie de detalii financiare şi editoriale legate de cedarea dreptului de autor.

Negocierea contractului este purtată parțial sau integral de către editor. Dacă poziția lui în editură nu este la nivel de management, atunci el stabileşte detaliile contractului, îl pregăteşte în formă scrisă şi participă la negocierea finală între autor şi directorul editurii. Editorul, chiar aflat în această poziție ceva mai modestă, tot păstrează un ascendent asupra autorului – el poate să spună „Nu!“ şi să spulbere orice speranță a acestuia.

Am ataşat un model de contract de editare, perfectibil şi el, dar funcțional, ca şi câteva comentarii la cele mai importante articole din legea care stabileşte cadrul juridic în acest domeniu.

Principalele elemente de negociat sunt:

– durata contractului. El nu poate fi încheiat pe termen nelimitat, aşa cum nu poate fi încheiat şi pentru toate lucrările pe care le va scrie din acel moment înainte autorul. Durata optimă, favorabilă şi autorului care, eventual nemulțumit de modul în care a fost publicat şi promovat, se poate muta la o altă editura înainte ca opera lui să „dateze“, dar acceptabilă şi pentru editor, care, în cazul unui succes, poate vinde tiraje suplimentare, ediții noi, eventual revăzute şi adăugite, este de 5 ani. Se poate negocia între 3 şi 7 ani fără mari probleme. În afara acestor valori, fie autorul, fie editorul, pot avea dificultăți.

– teritoriul şi limba pentru care se cedează drepturile. Specificația corectă este „în limba română, fără a limita teritoriul pe care opera va fi distribuită“, pentru a permite vânzarea şi în alte țări, acolo unde se află cititori de limba română.

– termenul de apariție al primei ediții. Contractul este încheiat, de multe ori, când opera există, dar nu se află în formă finală. Autorul mai are de lucrat, eventual de acceptat şi realizat modificările solicitate de editor. Toată lumea este interesată însă de momentul apariției în librării a cărții. Normal este să se stabilească un termen de cel puțin 9 luni de la predarea manuscrisului în forma finală. Autorul o să fie nemulțumit, iar autorul cu experiență în presă va fi chiar uimit, doar el scrie azi şi mâine este publicat la revista lui. „Naşterea“ unei cărți durează cel puțin 9 luni, asta este viața. O editură nu publică o singură carte, ea trebuie să aştepte la rând, trebuie pregătită editorial şi tehnic, trebuie promovată. Explică-i autorului că graba strică treaba!

– cedarea drepturilor patrimoniale implică o remunerație pentru autor. În mod corect, ea trebuie să fie proporțională cu succesul comercial al cărții, nu cu succesul la critică, sau cu „valoarea literară“ a operei. Acest lucru este greu de explicat mai ales debutanților, sau veleitarilor, oare de ce

ajungi să semnezi un cintract cu aceştia? În plus, mai ales până când capeţi experienţă, nu te lăsa amăgit de afirmaţii de genul „eu asigur vânzarea a 1000 de exemplare“, sau „din titlul anterior editura a tras trei tiraje succesive, care s-au vândut peste noapte“. Nu există certitudine pe piaţa cărţii. Şi cea mai bună carte poate fi un eşec comercial. Autorul, dacă îşi primeşte banii înainte de publicare, sau în momentul publicării, este posibil să dispară, să nu mai fie interesat de promovarea cărţii sale. De aceea, cea mai bună variantă este aceea a drepturilor sub forma unui procent din valoarea tirajului vândut. Atenţie, preţul de vânzare se calculează scăzând din preţul de raft timbrul literar.

Copyright, sau ficţiunea proprietăţii...

Orice discuţie despre dezvoltarea noilor tehnologii ajunge, mai devreme sau mai târziu, la problema protecţiei drepturilor de autor. Înca din primele zile ale digitalizării şi circulaţiei prin Reţea a informaţiei, a publicării ei fără mari eforturi şi în cel mai scurt timp, cei care mâncau o pâine din exploatarea copyright-ului au încercat să aplice în aceasta lume nouă concepte stabilite pentru circulaţia informaţiei în strictă legătură cu un obiect fizic, palpabil: o carte, un CD. În lumea veche lucrurile erau clare, o carte (sau alt obiect similar) era greu de realizat, avea în spatele ei o industrie care putea calcula preţul de cost al suportului fizic. Putea fi controlat tirajul, preţul de vânzare.

Lucrurile au luat-o razna o dată cu apariţia copiatorului, a casetofonului. Cu o investiţie oarecare, puteai să obţii un exemplar necontrolat de proprietarul drepturilor de autor.

Cu cât tehnologia a avansat, copyright-ul a devenit o ficţiune, şi-a pierdut contactul cu realitatea. Suntem puşi în situaţia de a înlocui conceptul de protecţie a drepturilor intelectuale din epoca industrială cu conceptul de cooperare intelectuală din epoca informatică.

Adepţii vechii paradigme se zbat încercând să elaboreze sisteme de protecţie cât mai sofisticate, parole, hasp-uri, sisteme de criptare, protecţii la copiere. Funcţionează oare?

Ceva se va întâmpla. Oamenii continuă să facă afaceri, iar în comunitatea aflată în afara legii copyright-ului sunt instituite noi coduri de conduită, noi practici, alt sistem de valori. Chiar dacă tehnologia nu poate să scrie coduri de legi, ea oferă alte metode pentru restaurarea drepturilor intelectuale.

Fundamental este faptul că o idee „o ai“ în exclusivitate atâta timp cât nu o împărtăşeşti nimănui, dar din momentul în care ai divulgat-o ea intră şi în posesia auditoriului, care nu poate fi somat să „o arunce“ aşa cum aruncă un alt obiect şi nici nu-l „sărăceşte“ pe emiţător decât în masura în care o transformă în bani fără acceptul acestuia. Cât timp sistemul de comunicare era de la persoană la persoană, iar distribuţia în masă depindea de acoperirea costurilor de producţie, cum am spus-o, lucrurile erau simple, dar acum ideile pleacă singure la plimbare şi pot fi citite oriunde în lume fără controlul autorului. Cum aş putea fi plătit pentru ideile care îmi părăsesc mintea? Iar dacă nu voi fi plătit, cine poate asigura continuarea eforturilor mele?

O variantă deja încetăţenită este proiectul elaborat în colaborare, fiecare contribuie gratuit cu munca şi imaginaţia sa, toţi beneficiază de produsul final, fie prin utilizarea lui, fie chiar prin vânzarea lui, aşa cum se întâmplă cu Linux-ul.

Dacă în domeniul software-ului funcţionează, cum poate fi aplicată această metodă în literatură şi artă în general? O metodă simplă, dar cu circulaţie redusă în acest moment, este susţinerea artistului şi a accesului la reţea, pentru publicarea pe web a operei, prin publicitate. Site-urile cele mai vizitate, şi asta depinde, nu, de calitatea textelor, imaginilor, melodiilor, vor deveni un loc la fel de bun pentru promovarea unor produse ca şi celelalte medii. Pot fi obţinute venituri suplimentare prin trimiterea contra cost, prin e-mail, a unor materiale către cei care le solicită după principiul „dacă vă place ceea ce aţi primit gratis, contra taxei de abonament primiţi şi mai mult“.

Model de contract de editare:

<u>CONTRACT DE EDITARE</u> Nr. ..... / .....

Între subsemnaţii:
Editura,

cu sediul în _____, tel. _____, înregistrată la Registrul Comerțului cu nr._____, reprezentată de _____, numită în continuare **Editura**, pe de o parte

şi

Dl/Dna.....,

cu domiciliul în .....,

tel.: ....., numit(ă) în continuare **Autorul**, pe de altă parte,

a intervenit următorul

contract:

Art. 1aObiectul contractului îl constituie lucrarea Autorului, cu titlul/titlul provizoriu:

.....,

numită în continuare **Opera**.

1bÎn cazul în care titlul definitiv va fi stabilit ulterior, dreptul de decizie finală îl va avea Editura. Autorul poate protesta împotriva acestui titlu doar în măsura în care este lezat dreptul său de personalitate.

1c Autorul garantează că este singurul deținător al dreptului de autor asupra Operei şi că nu a întreprins nimic ce ar putea contraveni drepturilor cedate prin prezentul contract. Autorul garantează acelaşi lucru şi în privința materialului grafic parte integrantă a manuscrisului, ale cărui drepturi de folosință le deține. Autorul va informa Editura, în măsura în care deține informații relevante, despre toate celelalte ilustrații şi anexe grafice parte integrantă a manuscrisului, ale căror drepturi de folosință le deține.

1d Autorul este obligat să informeze Editura cu privire la persoanele şi/sau evenimentele descrise în Operă care pot constitui un risc juridic, în măsura în care Opera le lezează imaginea publică şi drepturile personale şi îşi asumă deplina responsabilitate în privința conținutului Operei.

Art. 2aAutorul cedează Edituri drepturile de autor

– pe durata a ..... ani,

– pentru o singură ediție,

fără restricții privitoare la locul editării, dreptul unic şi exclusiv de a reproduce, difuza şi comercializa Opera, în orice fel de ediție, pe teritoriul României şi al altor state, fără a limita numărul de exemplare.

2b Autorul cedează Editurii, pe întreaga perioadă menționată în Art. 2a, următoarele drepturi unice şi exclusive, în totalitate:

– dreptul de publicare prealabilă şi de retipărire integrală sau parțială a Operei;

– dreptul de traducere în altă limbă;

– dreptul de editare, tipărire şi difuzare a unor ediții în limba română, publicate în alte țări în care există sau nu comunități româneşti;

– dreptul de publicare sub formă de carte de buzunar, carte de popularizare, ediție specială, ediție retipărită, manual şcolar sau ediție pentru cluburi ale cărții;

– dreptul de multiplicare pe alte căi, în special prin procedee foto-mecanice sau prin procedee similare;

– dreptul de înregistrare pe diferite dispozitive magnetice şi/sau electronice, în scopul reproducerii prin imagine şi/sau sunet, precum şi dreptul de multiplicare şi difuzare a acestora;

– dreptul de lectură şi/sau înregistrare a Operei sau a fixărilor acesteia de pe/pe orice tip de suport video şi/sauaudio, a transmisiunilor prin difuzoare sau a altor tipuri de transmisiuni;

– dreptul de lectură publică a Operei prin intermediul unor terți;

– dreptul de prelucrare, editare, multiplicare şi difuzare a Operei în variantă multimedia, pe suporți specifici, existenți în prezent sau în viitor.

2c Prelucrarea Operei se va face în directă colaborare cu Autorul şi fără a se opera modificări de natură să pericliteze drepturile intelectuale şi personale ale acestuia.

Art. 3 Editura se obligă să multiplice Opera, să o distribuie şi să îi facă o publicitate corespunzătoare. În toate materialele publicitare referitoare la Operă va apărea, în mod obligatoriu, şi numele Autorului. Prezentarea grafică, coperta, tirajul, prețul de vânzare şi măsurile publicitare vor fi stabilite de către Editură, ținând seama de specificul Operei şi de condițiile de piață. Editura îşi rezervă dreptul de a modifica prețul, în funcție de condițiile concrete de vânzare.

Art. 4 Editura se obligă să tipărească prima ediție a Operei în cel mult ..... luni de la data predării manuscrisului, cel mai târziu la data de ..... Orice întârziere datorată unor cauze de forță majoră va fi adusă la cunoştința Autorului.

Art. 5a Autorul va primi următorul onorariu:

– o sumă corespunzătoare unui procent de ..... la sută din valoarea (numarul de exemplare înmulțit cu prețul de distribuție/exemplar) tirajului comercial (tirajul total fara 100 exemplare, reprezentând protocol şi semnale presă).

5b Plata sumelor datorate Autorului se va face lunar, pe masura vânzării şi a raportului de stoc.

5c Onorariile obținute din vânzarea dreptului de traducere a Operei în altă limbă vor fi împărțite între Autor şi Editură după cum urmează:

– 75% Editura şi 25% Autorul, dacă respectivul contract a fost încheiat prin efortul Editurii;

– 25% Editura şi 75% Autorul, dacă respectivul contract a fost încheiat prin efortul Autorului.

5d Toate sumele plătite Autorului vor fi impozitate conform legislației în vigoare (Autorii scutiți de impozit vor prezenta Editurii, din timp, documentele doveditoare). Sumele rămase vor fi puse la dispoziția Autorului în forma dorită de acesta (numerar, vărsământ în cont personal etc.).

5e Autorul se obligă să accepte şi să respecte prevederile legale privitoare la regimul impozitării.

5f Exemplarele de autor, exemplarele de semnal, cele de lucru şi cele destinate publicității nu intră în calculul onorariului.

5g În cazul contractelor colective, atunci când există doi sau mai mulți autori, aceştia vor stabili şi vor comunica Editurii, în termen de cel mult 7 zile de la semnarea contractului, modul de împărțire a sumei care li se cuvine. În caz contrar, Editura va împărți în mod egal suma, între autori.

Art. 6Veniturile realizate din valorificarea drepturilor secundare vor fi împărțite între Autor şi Editură astfel: 25 % Autorul şi 75 % Editura.

Art. 7 Autorul va primi un număr de 14 exemplare din Opera tipărită, cu titlul de exemplare de autor. Autorul poate cumpăra alte exemplare ale Operei (nu mai mult de 1000) direct de la Editură, cu un rabat de 20% față de prețul de vânzare.

Art. 8 Autorul se obligă să predea Editurii manuscrisul complet şi multiplicabil listat la imprimantă şi însoțit de dischetă sau dactilografiat, însoțit de toate materialele grafice anexe, cel mai târziu la data de ..... . În cazul nerespectării acestui termen, se va acorda un termen suplimentar de ..... luni. În cazul nerespectării termenului suplimentar, Editura este în drept să rezilieze prezentul contract.

Art. 9 La cererea Editurii, Autorul va corecta Opera culeasă şi va acorda viza „bun de tipar“, prin care se vor aproba şi eventualele abateri față de manuscris. Copiile trimise Autorului vor fi considerate „bun de tipar“ dacă acesta nu s-a exprimat în legătură cu ele în termen de 30 zile calendaristice. În cazul în care Autorul aduce modificări textului după paginare, cheltuielile suplimentare vor fi suportate de acesta, în cazul în care depăşesc 10% din costul de culegere.

Art. 10Autorul va fi înştiințat în mod obligatoriu în scris dacă o ediție a Operei tipărite s-a epuizat şi cartea nu mai poate fi livrată distribuitorilor.

Art. 11 Pentru executarea prezentului contract şi pentru orice comunicări, părțile îşi aleg domiciliile arătate în contract. Părțile se obligă să îşi comunice reciproc orice schimbare a adresei sau a numărului de telefon.

Art. 12 Prezentul contract se completează cu dispozițiile legii 8/1996.

Art. 13 În caz de litigiu, părțile aleg competența Judecătoriei sectorului _, Bucureşti.

Art. 14 Prezentul contract se completează cu dispozițiile legale în vigoare la data semnării lui.

Încheiat astăzi, ..., în două exemplare, câte unul pentru fiecare parte.

EDITURA, AUTORUL,

(întocmit) Director editorial, B.I. seria ..... nr. .....
elib. de .....
la data de .....
(avizat) Director general, CNP .....

.

Comentarii la
LEGEA Nr. 8 din 14 martie 1996 privind dreptul de autor si drepturile conexe PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 60 din 26 martie 1996

ART. 1_ (1) Dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau stiintifice, precum si asupra oricaror asemenea opere de creatie intelectuala, este recunoscut si garantat in conditiile prezentei legi. Acest drept este legat de persoana autorului si comporta atribute de ordin moral si patrimonial.

(2) Opera de creatie intelectuala este recunoscuta si protejata, independent de aducerea la cunostinta publica, prin simplul fapt al realizarii ei, chiar neterminata.

Comentariu*: Autorul este unicul deținător al dreptului de autor şi este protejat prin lege. Lucrarea este protejată încă din momentul scrierii, deci nu poate fi folosită integral sau parțial decât cu asentimentul autorului. Chiar dacă vă este oferit un manuscris cu precizarea că ofertantul este deținătorul unicului exemplar al operei, dacă nu este şi autor al operei, în ciuda oricăror afirmații pe care acesta le poate face, nu aveți dreptul să editați lucrarea cu pricina.*

ART. 5_ (1) Este opera comuna opera creata de mai multi coautori, in colaborare.

(2) Dreptul de autor asupra operei comune apartine coautorilor acesteia, intre care unul poate fi autorul principal, in conditiile prezentei legi.

(3) In lipsa unei conventii contrare, coautorii nu pot exploata opera decit de comun acord. Refuzul consimtamintului din partea oricaruia dintre coautori trebuie sa fie temeinic justificat.

(4) In cazul in care contributia fiecarui coautor este distincta, aceasta poate fi exploatata separat, cu conditia sa nu se prejudicieze exploatarea operei comune sau drepturile celorlalti coautori.

(5) In cazul utilizarii operei create in colaborare, remuneratia se cuvine coautorilor in proportiile pe care acestia le-au convenit. In lipsa unei conventii, remuneratia se imparte proportional cu partile de contributie ale autorilor sau in mod egal, daca acestea nu se pot stabili.

Comentariu*: În cazul în care o să închei un contract pentru o operă colectivă, oricât de bine s-ar înțelege, în aparență, autorii, specifică în contract modul în care vor fi împărțite drepturile de autor. Peste un an, poate că nu se vor mai înțelege atât de bine şi vei deveni mediatorul unui conflict pe care nu ți-l doreşti.*

ART. 6_ (1) Este opera colectiva opera in care contributiile personale ale coautorilor formeaza un tot, fara a fi posibil, data fiind natura operei, sa se atribuie un drept distinct vreunuia dintre coautori asupra ansamblului operei create.

(2) In lipsa unei conventii contrare, dreptul de autor asupra operei colective apartine persoanei fizice sau juridice din initiativa, sub responsabilitatea si sub numele careia a fost creata.

Comentariu*: Produsele multimedia sunt tot mai prezente şi este posibil să fii implicat într-o astfel de editare. Dacă opera apare la sugestia ta, a editorului, specifică acest lucru în contract. Ca şi faptul că este vorba de o operă colectivă. În acest fel, vei controla atât conținutul, ca text, cât şi design-ul, interfața, sunetul, celelalte componente.*

ART. 7_ Constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creatie intelectuala in domeniul literar, artistic sau stiintific, oricare ar fi modalitatea de creatie, modul sau forma concreta de exprimare si independent de valoarea si destinatia lor, cum sint:

a) scrierile literare si publicistice, conferintele, predicile, pledoariile, prelegerile si orice alte opere scrise sau orale, precum si programele pentru calculator;

b) operele stiintifice, scrise sau orale, cum ar fi: comunicarile, studiile, cursurile universitare, manualele scolare, proiectele si documentatiile stiintifice;

c) compozitiile muzicale cu sau fara text;

f) operele fotografice, precum si orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei;

l) lucrarile plastice, hartile si desenele din domeniul topografiei, geografiei si stiintei in general.

Comentariu*: Mai pe scurt, cam tot ceea ce a-i putea edita este subiect al dreptului de autor. În sensul acestui articol, nu poți alcătui o antologie de texte publicate prin periodice, de unul sau mai mulți*

autori, dacă nu ai contract cu fiecare autor în parte. Nu poți publica notițele de curs din facultate, chit că sunt scrise de mâna ta. Nu poți folosi pentru ilustrarea copertei fotografii decupate fără discernământ din reviste. Nu poți realiza o hartă decât dacă ai drepturile pentru ea, sau dacă o realizezi de unul singur, situație şi ea amendată de alte legi.

ART. 8_ Fara a prejudicia drepturile autorilor operei originale, constituie, de asemenea, obiect al dreptului de autor operele derivate care au fost create plecind de la una sau mai multe opere preexistente, si anume:

a) traducerile, adaptarile, adnotarile, lucrarile documentare, aranjamentele muzicale si orice alte transformari ale unei opere literare, artistice sau stiintifice care reprezinta o munca intelectuala de creatie;

b) culegerile de opere literare, artistice sau stiintifice, cum ar fi: enciclopediile si antologiile, colectiile sau compilatiile de materiale sau date, protejate ori nu, inclusiv bazele de date, care, prin alegerea sau dispunerea materialului, constituie creatii intelectuale.

***Comentariu**: După 1989, prima mare greşeală făcută de editorii debutanți a fost preluare unor traduceri fără contactarea traducătorilor. Chiar şi când era vorba de o operă de patrimoniu, un Dumas, de exemplu, drepturile pentru traducere încă erau valabile şi aparțineau traducătorului. Majoritatea proceselor s-au sfârşit rău pentru editori...*

ART. 9_ Nu pot beneficia de protectia legala a dreptului de autor urmatoarele:

a) ideile, teoriile, conceptele, descoperirile si inventiile, continute intr-o opera, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare;

b) textele oficiale de natura politica, legislativa, administrativa, judiciara si traducerile oficiale ale acestora;

c) simbolurile oficiale ale statului, ale autoritatilor publice si ale organizatiilor, cum ar fi: stema, sigiliul, drapelul, emblema, blazonul, insigna, ecusonul si medalia;

d) mijloacele de plata;

e) stirile si informatiile de presa;

f) simplele fapte si date.

***Comentariu**: Pentru că totul poate fi interpretabil, preluarea unei idei, chiar şi cu alte cuvinte, chiar dacă va scăpa de sub incidența legii, nu va scăpa de oprobiul confraților pentru plagiat. Editorul care susține acest plagiat va fi şi el afectat, deci mare atenție la operele care ți se par încă din prima clipă că-ți aduc aminte de ceva!*

ART. 10_ Autorul unei opere are urmatoarele drepturi morale:

a) dreptul de a decide daca, in ce mod si cind va fi adusa opera la cunostinta publica;

b) dreptul de a pretinde recunoasterea calitatii de autor al operei;

c) dreptul de a decide sub ce nume va fi adusa opera la cunostinta publica;

d) dreptul de a pretinde respectarea integritatii operei si de a se opune oricarei modificari, precum si oricarei atingeri aduse operei, daca prejudiciaza onoarea sau reputatia sa;

e) dreptul de a retracta opera, despagubind, daca este cazul, pe titularii drepturilor de exploatare, prejudiciati prin exercitarea retractarii.

***Comentariu**: Nu este vorba numai de bani! De aceea, opera trebuie însoțită, atât pe copertă, cât şi în toate materialele promoționale, de numele autorului. Modificările, atunci când sunt necesare, trebuie supuse aprobării autorului. Dacă autorul este un profesionist şi crede în profesionalismul editorului, lucrurile decurg fără incidente majore, iar autorul acceptă şi preia modificările. Este bine ca acestea să apară într-un manuscris purtând viza autorului. Dacă autorul nu este de acord, dar eşti sigur de necesitatea modificărilor, obține viza acestuia chiar şi prin amenințarea cu renunțarea la publicarea operei, eventual chiar renunță la operă, oricât ai investit deja în aceasta, decât să o publici cu modificări făcute fără asentimentul autorului.*

ART. 13_ Utilizarea sau exploatarea unei opere da nastere la drepturi distincte si exclusive ale autorului de a autoriza:

a) reproducerea integrala sau partiala a operei;

b) difuzarea operei;

c) importul in vederea comercializarii pe teritoriul Romaniei a copiilor de pe opera, realizate cu consimtamintul autorului;

d) reprezentarea scenica, recitarea sau orice alta modalitate publica de executie sau de prezentare directa a operei;

ART. 14_ (2) Prin difuzare, in sensul prezentei legi, se intelege distribuirea catre public a originalului ori a copiilor unei opere, prin vinzare, inchiriere, imprumut sau prin orice alt mod de transmitere cu titlu oneros sau cu titlu gratuit.

***Comentariu**: Deşi articolul conține mai multe precizări, ai grijă să specifici în contract cel puțin aceste puncte. Ai nevoie de autorizația de a reproduce parțial opera pentru eventuale antologii, pentru publicarea de fragmente în presă, pentru a atrage atenția cititorilor. Ai nevoie de dreptul de a DIFUZA opera, nu numai de a o edita, oricât de ciudat ar fi, faptul că publici opera pentru a o vinde trebuie precizat. Trebuie precizat şi teritoriul pe care vei difuza opera, aşa cum vei descoperi în contractul model. Pentru ficțiune, dreptul de reprezentare scenică, de ecranizare, poate aduce beneficii substanțiale şi nu trebuie uitat. În fond, chiar şi pentru autorii americani, ale căror cărți apar în tiraje uriaşe, ecranizarea este aceea care aduce cei mai mulți bani.*

ART. 16_ Autorul unei opere are dreptul patrimonial exclusiv de a autoriza traducerea, publicarea in culegeri, adaptarea, precum si orice alta transformare a operei sale prin care se obtine o opera derivata.

***Comentariu**: Sunt extrem de rare cazurile în care autorul se luptă pentru un contract de traducere. El ajunge să fie tradus într-o limbă străină doar prin eforturile editorului sau ale agentului. Şi simplul fapt că poate arăta/oferi opera tipărită unui posibil editor străin ți se datorează, este o bilă albă pentru el că a reuşit să treacă de un filtru editorial, deci nu risipi investiția în autor şi precizează condițiile în care poți intermedia un contract de traducere pentru operă.*

ART. 25_ (1) Drepturile patrimoniale prevazute la art. 13, 16, 17, 18 si 21 dureaza tot timpul vietii autorului, iar dupa moartea acestuia se transmit prin mostenire, potrivit legislatiei civile, pe o perioada de 70 de ani, oricare ar fi data la care opera a fost adusa la cunostinta publica in mod legal. Daca nu exista mostenitori, exercitiul acestor drepturi revine organismului de gestiune colectiva mandatat in timpul vietii de catre autor sau, in lipsa unui mandat, organismului de gestiune colectiva cu cel mai mare numar de membri, din domeniul respectiv de creatie.

(2) Persoana care, dupa incetarea protectiei dreptului de autor, aduce la cunostinta publica, in mod legal, pentru prima oara, o opera nepublicata inainte, beneficiaza de protectia echivalenta cu cea a drepturilor patrimoniale ale autorului.

Durata protectiei acestor drepturi este de 25 de ani incepind din momentul in care a fost adusa pentru prima oara la cunostinta publica, in mod legal.

ART. 27_ (1) Durata drepturilor patrimoniale asupra operelor realizate in colaborare este de 70 de ani de la moartea ultimului coautor.

ART. 32_ Termenele stabilite in prezentul capitol se calculeaza incepind cu data de 1 ianuarie a anului urmator mortii autorului sau aducerii operei la cunostinta publica, dupa caz.

***Comentariu**: Ai de reținut o cifră, 70. Cât timp nu au trecut cei 70 de ani de la decesul autorului, chiar dacă nu există moştenitori cunoscuți, lucrurile sunt delicate. Primesc 10-15 manuscrise pe săptămână, intrate în patrimoniu sunt, probabil, zeci de mii de titluri, deci nu este nevoie să rişti, o să ai, în calitate de editor, o ofertă asemănătoare. Nu trebuie să crezi prea mult nici în varianta anunțului la mica publicitate cu „caut autor sau moştenitori". Pentru ca totul să fie în regulă, dincolo de anunț, e nevoie să blochezi toate drepturile cuvenite într-un cont şi tot nu eşti ferit de consecințe.*

ART. 33_ (1) Sint permise, fara consimtamintul autorului si fara plata vreunei remuneratii, urmatoarele utilizari ale unei opere aduse anterior la cunostinta publica, cu conditia ca acestea sa fie conforme bunelor uzante, sa nu contravina exploatarii normale a operei si sa nu il prejudicieze pe autor sau pe titularii drepturilor de exploatare:

b) utilizarea de scurte citate dintr-o opera, in scop de analiza, comentariu sau critica ori cu titlu de exemplificare, in masura in care folosirea lor justifica intinderea citatului;

(2) In cazurile prevazute la lit. b), c), e), f) si h) trebuie sa se mentioneze sursa si numele autorului, daca acesta apare pe lucrarea utilizata, iar in cazul operelor de arta plastica sau de arhitectura, si locul unde se gaseste originalul.

***Comentariu**:„Scurte citate...“ Cândva, baremul era stabilit la 6 pagini dactilo standard. Indiferent cât de întinsă era lucrarea din care se cita, acest barem era considerat suficient pentru necesitățile expuse în lege.*

ART. 35_ Transformarea unei opere, fara consimtamintul autorului si fara plata unei remuneratii, este permisa in urmatoarele cazuri:

a) daca este o transformare privata, care nu este destinata si nu este pusa la dispozitia publicului;

b) daca rezultatul transformarii este o parodie sau o caricatura, cu conditia ca rezultatul sa nu creeze confuzie in ce priveste opera originala si autorul acesteia;

c) daca transformarea este impusa de scopul utilizarii permise de autor.

***Comentariu**: Situația cu care te vei confrunta cel mai des este aceea a parodiei. Eliminarea confuziei este greu de stabilit, dar condiția trebuie pusă mai ales pentru titlu şi numele personajelor.*

ART. 39_ (1) Autorul sau titularul dreptului de autor poate ceda prin contract altor persoane numai drepturile sale patrimoniale.

(2) Cesiunea drepturilor patrimoniale ale autorului poate fi limitata la anumite drepturi, pentru un anumit teritoriu si pentru o anumita durata.

(3) Drepturile patrimoniale ale autorului sau ale titularului dreptului de autor se pot transmite prin cesiune exclusiva ori neexclusiva.

(4) In cazul cesiunii exclusive, insusi titularul dreptului de autor nu mai poate utiliza opera in modalitatile, pe termenul si pentru teritoriul convenite cu cesionarul si nici nu mai poate transmite dreptul respectiv unei alte persoane. Caracterul exclusiv al cesiunii trebuie sa fi expres prevazut in contract.

(5) In cazul cesiunii neexclusive, titularul dreptului de autor poate utiliza el insusi opera si poate transmite dreptul neexclusiv si altor persoane.

***Comentariu**: Păi, te întrebi, ce alte drepturi decât cele patrimoniale ar mai putea ceda autorul? Ar putea ceda drepturile morale! Acest paragraf interzice, practic, munca „negrilor“, şi le oferă o cale de atac celor obligați să scrie şi să-şi vadă publicată opera sub o altă semnătură. Atenție la dreptul autorului de a ceda drepturile în mod neexclusiv! Specifică în contract că este vorba de o cedare exclusivă, altfel te vei trezi cu aceeaşi lucrare publicată la o altă editură, ceea ce îți va da socotelile peste cap.*

ART. 41_ (1) Contractul de cesiune a drepturilor patrimoniale trebuie sa prevada drepturile patrimoniale transmise, modalitatile de exploatare, durata si intinderea cesiunii, precum si remuneratia titularului dreptului de autor. Absenta oricareia dintre aceste prevederi da dreptul partii interesate de a cere anularea contractului.

(2) Cesiunea drepturilor patrimoniale privind totalitatea operelor viitoare ale autorului, nominalizate sau nenominalizate, este lovita de nulitate absoluta.

***Comentariu**: Vezi cum sunt făcute aceste precizări în contractul model.*

ART. 43_ (1) Remuneratia cuvenita in temeiul unui contract de cesiune a drepturilor patrimoniale se stabileste prin acordul partilor. Cuantumul remuneratiei se calculeaza fie proportional cu incasarile provenite din exploatarea operei, fie in suma fixa sau in orice alt mod.

(2) Cind remuneratia nu a fost stabilita prin contract, autorul poate solicita organelor jurisdictionale competente, potrivit legii, stabilirea remuneratiei. Aceasta se va face avind in vedere sumele platite uzual pentru aceeasi categorie de opere, destinatia si durata exploatarii, precum si alte circumstante ale cazului.

(3) In cazul unei disproportii evidente intre remuneratia autorului operei si beneficiile celui care a obtinut cesiunea drepturilor patrimoniale, autorul poate solicita organelor jurisdictionale competente revizuirea contractului sau marirea convenabila a remuneratiei.

***Comentariu**: Sistemul de plată cel mai echitabil este acela al drepturilor proporționale cu vânzarea lucrării publicate, altfel spus – un procent din valoarea tirajului vândut. Nu ceda presiunilor făcute de autor pentru o plată forfetară, este posibil să nu vinzi nici un exemplar, iar drepturile de autor plătite se vor aduna şi ele la pagubă.*

ART. 44_ (1) In lipsa unei clauze contractuale contrare, pentru operele create in cadrul unui contract individual de munca, drepturile patrimoniale apartin autorului operei create. Daca o asemenea clauza exista, aceasta urmeaza sa cuprinda termenul pentru care au fost cesionate drepturile patrimoniale de autor. In absenta precizarii termenului, acesta este de 3 ani de la data predarii operei.

(2) La expirarea termenului mentionat in alin. (1) drepturile patrimoniale revin autorului.

(3) Autorul unei opere create in cadrul unui contract individual de munca isi pastreaza dreptul exclusiv de utilizare a operei, ca parte din ansamblul creatiei sale.

Comentariu*: Nu pare să fie un caz posibil, şi totuşi! Ți se propune manuscrisul unui dicționar. Autorul întăreşte oferta cu argumentul că este cercetător la un institut de specialitate. Nu a fost oare dicționarul o sarcină de serviciu a autorului?*

ART. 46_ (1) Contractul de comanda a unei opere viitoare trebuie sa cuprinda atit termenul de predare, cit si termenul de acceptare a operei de catre utilizatori.

(2) Persoana care comanda opera are dreptul sa denunte contractul, daca opera nu indeplineste conditiile stabilite. In caz de denuntare a contractului, sumele incasate de autor ramin acestuia. Daca, in vederea crearii unei opere care a facut obiectul unui contract de comanda, s-au executat lucrari pregatitoare, autorul are dreptul la restituirea cheltuielilor efectuate.

Comentariu*: Termenul de predare, eventual încă un termen suplimentar acordat autorului, sunt condiții necesare pentru urmărirea contractului. Autorul întârzie, mai ales în cazul lucrărilor comandate, aşa că portița denunțării contractului pentru întârziere poate fi salvatoare când lucrarea nu corespunde. Îndeplinirea sau neîndeplinirea condițiilor stabilite este foarte greu de demonstrat. Autorul a adus 200 de pagini, atâtea câte ai cerut, dar au ele conținutul dorit?*

ART. 47_ (1) Autorul poate solicita desfiintarea contractului de cesiune a dreptului patrimonial in cazul in care cesionarul nu il exploateaza sau il exploateaza intr-o masura insuficienta si daca, prin aceasta, interesele justificate ale autorului sint afectate considerabil.

(2) Autorul nu poate solicita desfiintarea contractului de cesiune, daca motivele de neexploatare sau de exploatare insuficienta se datoreaza propriei culpe, faptei unui tert, unui caz fortuit sau de forta majora.

(3) Desfiintarea contractului de cesiune, mentionata la alin. (1), nu poate fi solicitata inainte de expirarea a 2 ani de la data cesionarii dreptului patrimonial unei opere. In cazul operelor cedate pentru publicatiile cotidiene, acest termen va fi de 3 luni, iar in cazul publicatiilor periodice, de un an.

Comentariu: Autorul poate orice. Chiar şi dacă nu are dreptate. Aşteaptă-te să se poarte peste capul tău o luptă între autor şi factorii de decizie ai editurii.

ART. 48_ (1) Prin contractul de editare, titularul dreptului de autor cedeaza editorului, in schimbul unei remuneratii, dreptul de a reproduce si de a difuza opera.

(2) Nu constituie contract de editare conventia prin care titularul dreptului de autor imputerniceste, pe cheltuiala sa, pe un editor pentru a reproduce si, eventual, a difuza opera.

ART. 49_ Titularul dreptului de autor poate ceda editorului si dreptul de a autoriza traducerea si adaptarea operei.

ART. 51_ (1) Contractul de editare trebuie sa cuprinda clauze cu privire la:

a) durata cesiunii;

b) natura exclusiva sau neexclusiva si intinderea teritoriala a cesiunii;

c) numarul maxim si minim al exemplarelor;

d) remuneratia autorului, stabilita in conditiile prezentei legi;

e) numarul de exemplare rezervate autorului cu titlu gratuit;

f) termenul pentru aparitia si difuzarea exemplarelor fiecarei editii sau, dupa caz, ale fiecarui tiraj;

g) termenul de predare a originalului operei de catre autor;

h) procedura de control al numarului de exemplare produse de catre editor.

(2) Absenta oricareia dintre clauzele prevazute la lit. a), b) si d) da dreptul partii interesate de a cere anularea contractului.

ART. 53_ Editorul este obligat sa permita autorului sa aduca imbunatatiri sau alte modificari operei in cazul unei editii noi, cu conditia ca aceste imbunatatiri sau modificari sa nu mareasca esential costurile editorului si sa nu schimbe caracterul operei, daca in contract nu se prevede altfel.

ART. 54_ Editorul va putea ceda contractul de editare numai cu consimtamintul autorului.

Comentariu: Vezi modelul de contract.

ART. 55_ Editorul este obligat sa inapoieze autorului originalul operei, originalele operelor de arta, ilustratiile si orice alte documente primite pentru publicare, daca nu s-a convenit altfel.

Comentariu: *Bine este să se convină altfel, că originalul rămâne în posesia editurii. De asemenea, precizează atunci când primeşti un manuscris că autorul nu depune singurul exemplar al operei şi că manuscrisele nepublicate nu sunt înapoiate autorului. Aşa cum spunea Umberto Eco, „misiunea editorului este aceea de a pierde manuscrisele", eveniment de care nu poţi scăpa!*

ART. 56_ (1) In lipsa unei conventii contrare, contractul de editare va inceta dupa expirarea duratei stabilite sau dupa epuizarea ultimei editii convenite.

(2) Se considera epuizate editia sau tirajul al caror numar de exemplare nevindute este mai mic de 5% din numarul total de exemplare si, in orice caz, daca este mai mic de 100 de exemplare.

(3) Daca editorul nu publica opera in termenul convenit, autorul poate solicita, potrivit dreptului comun, desfiintarea contractului si daune pentru neexecutare. In acest caz, autorul pastreaza remuneratia primita sau, dupa caz, poate solicita plata remuneratiei integrale prevazute in contract.

(4) Daca termenul pentru publicarea operei nu este prevazut in contract, editorul este obligat sa o publice in termen de cel mult un an de la data acceptarii acesteia.

(5) In cazul in care editorul intentioneaza sa distruga copiile operei, ramase in stoc dupa o perioada de 2 ani de la data publicarii, si daca in contract nu se prevede o alta perioada, acesta este obligat sa le ofere mai intii autorului la pretul pe care l-ar fi obtinut prin vinzarea pentru distrugere.

Comentariu: Vezi modelul de contract.

ART. 123_ (1) Titularul dreptului de autor si ai drepturilor conexe isi pot exercita drepturile recunoscute prin prezenta lege in mod personal sau, la cererea lor, prin organismele de gestiune colectiva.

(2) Dreptul de autor si drepturile conexe care, prin natura lor, corespund unui mod de exploatare a operelor sau a prestatiilor ce face impozibila autorizarea individuala, sint in mod deosebit susceptibile de a fi gestionate in colectiv. Fac parte din aceasta categorie in special drepturile prevazute la art. 13 lit. g), h), j), k) si l), art. 17, 18, 102, 107 si 109 din prezenta lege.

ART. 124_ Organismele de gestiune colectiva a dreptului de autor si a drepturilor conexe, denumite in cuprinsul legii organisme de gestiune colectiva, sint, in sensul prezentei legi, persoane juridice constituite prin libera asociere, care au ca obiect de activitate, in principal, colectarea si repartizarea drepturilor a caror gestiune le este incredintata de catre titulari.

Comentariu*:În cazul în care autorul este membru al unui organism de gestionare a drepturilor de autor, să fii sigur că plata ar trebui efectuată prin intermediul acestui organism. Autorii recurg, în general, la o practică imorală, solicită diverse ajutoare de la aceste organisme, dar impun editorului ca plata să se facă direct către autor, ocolind organismul de gestionare colectivă. Ia legătura cu acest organism pentru a evita conflicte stânjenitoare.*

În cazul în care apar conflicte, autorii pot solicita să fie asistaţi de acest organism colectiv.

Legile care gestionează problema drepturilor de autor:
-Legea 8 din 1996 – Legea dreptului de autor
-HG 60 din 1997 – HG dreptului de autor
-Legea 186 din 2003 – Legea privind promovarea culturii
-Legea 345 din 2002 – Legea TVA
-Legea 414 din 2002 – Legea impozitului pe profit
-Legea 422 din 2001 – Legea monumentelor istorice
-Legea 64 din 1991 – Legea brevetelor si inventiilor
-Legea 86 din 1998 – Legea privind indicatiile geografice
-Convenţia de la Berna

8. Corectura, tehnoredactarea şi urmărirea producţiei

Semne utilizate în procesul de redactare şi de corectură

Notarea corecturii se compune, în general, dintr-un semn de corectură aplicat în blocul de text urmat de corectura propriu-zisă, care se înscrie în afara textului. Semnul de corectură este un semn convenţional care se foloseşte pentru îndreptarea greşelilor şi nepotrivirilor constatate pe print sau pe şpalt, pentru introducerea modificărilor şi completărilor faţă de culegerea executată.

Corectura propriu-zisă constă în scrierea corectă a unui semn, cuvânt sau text. În text se indică numai prin semn de corectură locul şi elementul la care se referă corectura, iar corectura se înscrie numai pe rama albă a printului/şpaltului. La dreapta semnului de corectură, care se repetă pe spaţiul alb, în dreptul rândului unde se află greşeala, se scrie modificarea sau completarea necesară.

Semnele de corectură se reproduc în ordine, de la stânga spre dreapta, pe partea stângă a ramei albe pentru corecturile de pe jumătatea stângă a textului şi pe partea dreaptă a ramei albe pentru corecturile de pe jumătatea dreaptă a textului. Când semnul însuşi indică precis corectura de executat, el se repetă pe rama albă fără explicaţii.

În cazul când, din lipsă de spaţiu, corectura propriu-zisă nu se poate face în dreptul elementului respectiv (text pe mai multe coloane), se admite efectuarea ei în orice loc al ramei albe, încadrând-o cu un cerc, unit printr-o linie continuă, trasă printre rânduri, de greşeala respectivă.

Când acelaşi semn priveşte mai multe texte aflate în acelaşi rând, semnul se scrie pe marginea manuscrisului o singură dată, completat, în paranteze, cu numărul de texte la care se referă.

Când este necesar, semnele sunt precizate prin prescurtări de cuvinte. În cazul în care semnul de notare nu precizează suficient semnalarea sau modificarea dorită, el poate fi completat cu o explicaţie scrisă.

Indicarea persoanei căreia i se adresează notaţia se face prin menţionarea rolului pe care îl are în editare (autor, traducător, redactor, tehnoredactor etc.)

Corecturile se înseamnă cât mai clar şi citeţ cu cerneală sau creioane, colorate diferit de la un corector la altul.

Fiecare manuscris, print sau şpalt corectat trebuie să poarte semnătura redactorului/corectorului.

Semn de corectură	Semnificaţie
	Anularea unei indicaţii date
	Micşorarea spaţiilor dintre cuvintele unui rând
	Suprimarea completă a unui spaţiu dintre literele unui cuvânt, semne ortografice şi de punctuaţie sau mai multor cuvinte.
	Mărirea distanţei dintre rânduri. Se poate specifica şi dimensiunea spaţiului dorit, în puncte sau în milimetri
	Micşorarea distanţei dintre rânduri
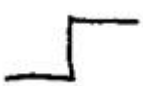	Locul de unde începe un aliniat nou în text, aliniat care a fost omis sau nu exista la prima citire

	Trecerea unei litere, a unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte dintr-un rând într-o altă parte a textului
	Alinierea rândului, eliminarea unui paragraf apărut accidental
	Mărirea distanței dintre cuvinte, litere, care au fost unite greşit
	Eliminarea unor litere, cuvinte, rânduri de prisos
	Schimbarea locului între litere
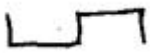	Schimbarea locului între cuvinte
	Atenție, urmat de cel căruia i se adresează
	Nu se înțelege
	Cuvintele subliniate să fie culese cu bold (aldine)
	Cuvintele subliniate să fie culese cu cursive (italice)
	Marcarea locului în care se va insera o literă sau mai multe într-un cuvânt. Poate fi marcat peste o literă, pentru a o înlocui, sau între două litere, între care dorim inserarea

	Ca mai sus, la sfârşitul cuvântului
	Ca mai sus, la începutul cuvântului
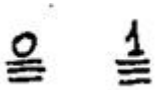	Marcarea exponentului. Fără această precizare, textul introdus ar fi cules cu acelaşi corp de literă şi s-ar confunda
	Marcarea deschiderii şi închiderii ghilimelelor
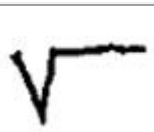	Marcarea în text a locului unde va fi introdus text nou

Am dat câteva, poate cele mai folosite, semne de corectură. Datorită faptului că operațiunea de culegere se realizează în editură, nu în tipografie, iar standardizarea nu mai este impusă cu aceeaşi fermitate ca în trecut, când manuscrisul ajungea în tipografie şi trebuia găsit un limbaj comun, semnele de corectură au degenerat şi vei întâlni numeroase alte convenții specifice unei anumite redacții.

Poate că tot aici ar fi locul să amintesc de tipul de caracter, de familia de litere, de font. În mare, fonturile se clasifică în fonturi cu floare, serife, sau fără floare, sans serife, după cum este ilustrat mai jos.

Tehnoredactarea

Aşa cum am mai spus, cam tot ceea ce facem azi cu ajutorul PC-ului poartă amprenta vechilor metode tipografice. Poate pentru cultura generală, poate pentru înțelegerea mai intimă a tiparului, încearcă să faci o vizită într-o tipografie, pentru a afla ce se întâmplă cu cartea în etapa finală, de producție.

Tehnoredactarea nu cade în sarcinile editorului/redactorului, dar vai de cel care trebuie să mai scoată o corectură şi să trimită un calc în tipografie şi descoperă că toți colegii sunt plecați în concediu!

Aplicații uzuale (programe/software) utilizate azi în lumea editorială

Programe pentru culegerea textului

Culegerea, în condițiile în care mai toți autorii şi traducătorii dețin un PC este o etapă mai rar întâlnită. Şi totuşi. Pentru reeditarea unei cărți apărută cu ani sau zeci de ani în urmă, pentru un manuscris descoperit în arhive, sau cine ştie în ce alte situații, se ajunge şi la culegerea textului. Cel mai uzual este MS Word, din pachetul MS Office, program care permite salvarea în formatul .rtf, cel mai uşor de importat în aplicațiile de paginare. Din culegere, textul trebuie să iasă cât mai puțin formatat, dincolo de cursive şi bold alte detalii de paginare fiind inutile în această etapă. Orice altă aplicație care permite salvarea sau exportarea în fomatul amintit este acceptabilă.

Programe pentru paginare

În principiu, orice astfel de program poate fi utilizat. QuarkXPress, PageMaker, Corel Ventura permit aşezarea în pagină a textului după dorința utilizatorului şi cu respectarea regulilor uzuale. Preferința şefului tehnoredactor, modul în care el se înțelege cu un program sau altul, în care reuşeşte să aibă un randament superior, impune un program sau altul.

Aplicații care gestionează fonturile

Sunt utilizate, în DTP, două sisteme de fonturi, cele true type, gestionate direct de sistemul de operare, şi cele post script, gestionate de aplicația Adobe Type Manager. Pentru blocul de text sunt suficiente fonturile true type, care permit şi o mai bună trecere a textului dintr-o aplicație în alta.

Programe pentru prelucrarea imaginilor

Atât pentru ilustrațiile copertelor, cât şi pentru cele de interior, este necesar un program de grafică vectorială, care să permită atât transformări elementare, cât şi efecte speciale. Uzual este Adobe Photoshop. Imaginile sunt salvate alb-negru sau color în format CMYK (care permite descompunerea la patru culori).

Programe pentru machetarea copertelor

Pentru că scoaterea pe film a copertelor nu este rentabilă în editură şi se realizează în tipografie sau la o firmă de pre-press, trebuie utilizat un program compatibil cu al partenerului. Uzuale sunt QuarXPress şi Corel.

Urmărirea producției

Activitatea de urmărire a producției constă din următoarele etape:

Verificarea din punct de vedere tehnic a materialelor ce vor fi trimise în tipografie

Şi anume: Este printul în oglindă pe calc sau pe film de bună calitate? Sunt fişierele pentru imagini şi coperte în formatul pe care îl va solicita tipografia şi sunt ele scrise corect pe CD-ROM? Se închide cartea în numărul corect de pagini, sau mai trebuie inserate câteva pagini de reclamă?

Alegerea materialelor şi a tiparului

În colaborare cu serviciul de marketing/vânzări, şi a deciziei acestuia pentru o ediție ieftină sau scumpă, se stabileşte tipul de hârtie, tipul de carton (gramaj pe coală, calitate, eventual producător) şi tipul de legătorie. Mai rar, deoarece este practic ieşit din uz tiparul înalt, se face o opțiune între tipar înalt şi offset.

Alegerea tipografiei

Şeful de producție, pe baza experienței sale, trimite o comandă tipografică către mai multe tipografii pentru a afla prețul pe exemplar la care va fi realizată cartea. De multe ori, comanda se face pentru mai multe valori ale tirajului, iar decizia finală se ia împreună cu cei de la marketing/difuzare.

Model de comandă tipografică:

Către Tipografia,

Vă rugăm să ne realizați tipărirea lucrări Cu Tiltul, de Autorul.

Date tehnice
Format: 16/84x108, 13x20 cm
Număr pagini: 320
Tiraj: 5000 exemplare
Tipar ofset: interior alb-negru, coperta 4+0 culori
Materiale: interior hârtie ofset, 60 g/mp, copertă carton mediaprint 250 g/mp
Precizăm că pentru interior se vor preda calcuri iar pentru copertă fişier Corel 7 pe CD-ROM.

Iar tipografia va răspunde cu prețul pe care îl solicită şi, în cazul în care prețul este dat în lei, cu durata de valabilitate a ofertei, ca şi cu termenul de predare a lucrării finite. De asemenea, acesta este momentul în care tipograful anunță că va reține din tirajul total exemplarele pentru depozitul legal.

Lansarea comenzii

Şeful de producție, după ce răspunde în mod oficial tipografului că este de acord cu condițiile oferite, livrează tipografului toate materialele necesare. Este momentul în care se pot fi specificate şi alte detalii, de genul dimensiunii coletelor în care vor fi ambalate cărțile, se stabileşte cine face transportul de la uşa tipografiei la depozitul editurii.

Urmărirea tiparului

Mai ales pentru partenerii cu care ai o istorie de colaborare, nu este nevoie ca şeful de producție să stea în tipografie în toate etapele. Dar el trebuie să fie prezent în momentul în care se tipăreşte coperta, eventual însoțit de art director, pentru ca această să fie realizată conform intențiilor editoriale.

Livrarea şi recepția cărții

Şeful de producție este cel care recepționează marfa la uşa tipografiei, indiferent de cine va asigura transportul Verificarea prin sondaj a mărfii este utilă, cazul în care cartea a fost legată cu defecte, sau au fost folosite coperte zgâriate, cu defecte de tipar, putând fi sesizat înainte de recepție..

9. Marketing şi PR în lumea editorială

Dincolo de orice altă dorință pe care am avea-o pentru autorul şi cartea acestuia pe care am publicat-o, şi multe sunt lucrurile pe care ni le putem dori – un premiu literar, intrarea în manualul de literatura română, aprecierea confraților –, important este ca aceasta **să se vândă**.

Nu sunt meschin, mercantil, dar gândeşte-te, la limită, că, zăcând pe rafturile librăriilor sau în depozite, dincolo de faptul că nu este recuperată investiția şi nu sunt obținute beneficii, cartea, mesajul ei, arta autorului pur şi simplu nu ajung să fie cunoscute. Da, un premiu literar poate fi obținut şi oferind cartea, eventual cu ocazia unui chiolhan, membrilor juriului. Da, un prieten poate publica o recenzie favorabilă. Dar cititorii nu ajung la ea, impactul cultural este minim.

Toate activitățile de marketing sunt coordonate şi realizate de editor. Chiar dacă el nu este, în toate cazurile, şi editorul cărții, ci s-a specializat pe domeniul marketingului editorial, experiența în editarea de carte şi cunoaşterea manuscrisului este absolut necesară.

Consolidarea mărcii şi a prestigiului editorial

Chiar dacă nu o să participi la crearea şi impunerea pe piață a unei mărci editoriale decât în momentul în care îți vei întemeia propria ta editură, vei fi un actor permanent în consolidarea mărcii şi a prestigiului editorial, atât prin toate activitățile descrise până în acest moment, calitatea actului editorial fiind determinantă pentru prestigiul editurii, dar şi prin activități specifice.

Mai mult, fiecare carte în parte va beneficia de prestigiul editurii, dar şi promovarea fiecărei cărți trebuie să rezerve o parte din bugetul creativ mărcii editoriale.

Asemenea oricărei alte mărci, numele editurii trebuie să fie înregistrat şi protejat la O.S.I.M., dar, dincolo de acest important detaliu administrativ, marca editorială tebuie să fie simplu şi clar definită. În definirea ei, sunt utile două materiale, unul, de uz intern, este o parte din ceea ce se numeşte „identitatea firmei“ şi unde, pe lângă forma fixă pentru sigle, antete, cărți de vizită, firme şi multe alte lucruri intră tăietura colecțiilor dar şi, foarte pe scurt, proiectul/programul/intenția editorială. Ea permite o departajare, o diferență specifică față de sutele de edituri prezente pe piață. Un alt material, care ajunge la cunoştința publicului, este colecția de sloganuri care susține marca editurii, colecție din care, în funcție de ocazie, va fi selectat şi utilizat un slogan.

De reţinut: Lansările, participările la târgurile de carte, prezențele în emisiuni radio şi TV, materialele publicitare, chiar dacă sunt dedicate unei cărți, unui autor, trebuie să poarte, obligatoriu, marca editurii!

Ce înseamnă marketing şi promovare pentru o carte?

Activitatea de marketing este, într-un anumit sens, şi alegerea cărții în funcție de cererea existentă pe piață, şi pariul pentru determinarea unei astfel de cereri, dar şi lucrul cu autorul pentru a obține caracteristicile necesare pentru ca ea să aibă succes la public. Această etapă am discutat-o în lecția referitoare la relația autor-editor.

Să ne ocupăm de tot ceea ce înseamnă marketing şi publicitate din momentul în care cartea intră în producție.

Unele elemente sunt legate de carte în sine. Vandabilitatea ei depinde de copertă, de cât de atractivă şi de sugestivă pentru conținut este ilustrația copertei. Poate că nu este cu totul de ignorat regula de a avea o pată de culoare roşie pe coperta I. Titlul şi numele autorului trebuie scrise cât mai clar, cât mai lizibil, fiind favorizat ca poziție şi dimensiune autorul, când el este deja un „nume“, sau titlul, când este vorba de reeditarea unei lucrări intrate în conştiința publicului, sau este vorba de un autor mai puțin cunoscut, dar care te-a ascultat şi a gândit un titlu cât mai şocant/interesant/memorabil.

Şi alte detalii de construcție pot sprijini vânzarea. Un text de coperta a IV-a care să nu fie informativ şi plicticos, ci să incite la lectură. Un fragment bine ales din carte, nu mai mult de 300 de caractere, care să trezească gustul cititorului. Listele de premii obținute, citatele din articolele laudative despre autor sau carte, o bio-bibliografie a autorului sunt lucruri uşor de trântit pe coperta a IV-a, dar care au efect minim asupra deciziei de cumpărare.

În plus, pentru genurile aşa-zis comerciale, pe coperta I poate fi pus şi sloganul de la care vei începe, în jurul căruia vei construi, campania de lansare. Câteva cuvinte scrise cu îndemânare de copywriter, ca pentru un suc sau o pastă de dinți.

Cartea este gata, a intrat în tipar. Ai de pregătit şi alte materiale promoționale:

– semnul de carte, cu rol pozitiv mai mult pentru marca editurii decât pentru titlul respectiv;

– afişul, pentru librării, spații publice, lansare, care poate fi o simplă reproducere la scară a copertei, sau o lucrare independentă, care să trimită la carte;

– textul pentru clip-ul audio;

– scenariul literar pentru clip-ul video.

Multe alte gadget-uri pot fi gândite, o carte pretându-se, asemenea oricărui alt produs, celor mai inventive metode de promovare.

Toate aceste lucruri este bine să fie ținute într-o fişă, după cum urmează:

-Colecția, autor, titlu
-Slogan comercial
-Proiect afiş
-Proiect semn de carte
-Text coperta a IV-a
-Text prezentare pentru catalog/plan editorial
-Text prezentare pentru presă

Lansarea de carte

Momentul central al campaniei este lansarea. Nu trebuie să-ți faci iluzii: organizată cu cel mai mare fast, într-un loc public favorabil, cu cei mai spectaculoşi invitați, ea singură nu poate să vândă cartea. Este însă, în mod tradițional, punctul culminant al campaniei, evenimentul care marchează apariția acesteia.

Cu ocazia lansării trebuie urmărite mai multe elemente:

– locul lansării – trebuie să permită prezența a cel puțin 100 de persoane şi să fie uşor accesibil publicului. Sunt de preferat, azi, locurile care beneficiază de o parcare generoasă, nu este de glumit cu asta!

– ziua şi ora lansării – dacă te gândeşt să oferi reporterilor TV timpul necesar pentru montarea materialului şi inserarea acestuia la rubrica de ştiri, nu trebuie să programezi lansarea după ora 16.00. Dacă te gândeşti să fie comod pentru public să participe la lansare, intervalul cel mai potrivit ar fi 17.00-19.00. Fii lucid! O să răspundă invitației la lansare, interesați de autor/carte/invitat, reporterii de la ştiri/jurnal şi o să aibă ei în fața producătorilor suficiente motive pentru a propune inserarea materialului în emisiune, sau vor fi prezenți realizatorii emisiunilor culturale, pentru care viteza de reacție nu este principala problemă? Dacă nu intri la ştiri, dar ai programat totul în acest scop, vei rata toate celelalte avantaje ale lansării, vei sacrifica publicul! Cât despre zi, de marți până joi este bine, vinerea doar cu oacazia evenimentelor integrate în programul unui târg de carte.

– vorbitorii – presa şi publicul vor participa la lansare pentru o personalitatea carismatică, populară. Este important să trezeşti interesul unui astfel de „obiectiv", să te asiguri de prezența acestuia şi să-l menționezi în invitații şi în toate materialele legate de lansare. O minimă legătură între carte şi domeniul pentru care este cunoscut/recunoscut invitatul trebuie să existe, teoretic, dar eu l-aş invita pe Mircea Dinescu, de exemplu, la orice lansare! Ca editor vei juca rolul maestrului de ceremonii, ceea ce-ți va permite introducerea vorbitorilor în ordinea inversă a popularității/importanței lor şi îți va acorda ultimul cuvânt fără să încalci protocolul. Iar ultimele cuvinte vor fi, spuse după cum te taie capul: „Şi acum autorul va acorda autografe!"

– amenajarea spațiului – într-o sală de spectacole, cu o acustică bună, se poate vorbi şi fără microfon şi stație de amplificare, dar nu risca. Publicul este gălăgios!

– invitațiile – trebuie să cuprindă, fie că sunt trimise prin curier, pe fax sau prin e-mail, foarte clar locul, ziua şi ora lansării, autorul, titlul şi editura, ca şi numele invitatului, a celui care va prezenta cartea. Invitațiile se trimit cu maxim o săptămână şi cu minim 48 de ore înainte de lansare.

– cu sau fără „un pahar de vorbă"? – dincolo de discursuri, de autografe, de interviurile acordate de autor, editor, invitat, cei prezenți îşi vor aminti de lansare dacă vor avea ocazia să schimbe câteva cuvinte cu personajele principale într-un cadru mai intim. Nu este nevoie de şampanie şi icre negre!

Târgul de carte

Ca şi în celelalte activități, târgurile sunt de două feluri, adresate publicului sau rezervate specialiştilor.

Târgul de carte pentru public

Participarea la un astfel de târg are ca scop prezentarea producției editoriale recente în fața publicului, vânzarea de carte şi sondarea opiniei publice apropo de programul editorial. Cu ocazia acestor târguri se poate „lansa" un nou plan/catalog editorial, un nou slogan pentru editură. Nu ezita să înlocuieşti la standul cu vânzare personalul specializat pentru a studia cititorii, a vedea cum şi de ce aleg o carte, a înțelege cum apreciază prețul, ținuta editorială, copertele etc.

În România, o editură trebuie să participe la:

BOOKAREST – Târgul Internațional de Carte organizat de ARTEXPO la Galeriile 3/4 ale Teatrului Național Bucureşti

Gaudeamus – Târgul de Carte cu profil educațional şi pentru tineret, prin titlu, dar târg cu profil general în fapt, organizat de Societatea Română de Radio la ROMEXPO

Librex – Târgul de Carte organizat de Primăria Iaşi

Alte târguri sunt un moft, un prilej de distracție, o cheltuială mai mult sau mai puțin utilă.

Târgul de carte pentru specialişti

În acest moment, în țară nu este organizat nici un astfel de târg. Două târguri internaționale sunt însă obligatorii:

BuchMesse, Târgul Internațional de la Frankfurt – cu profil general, locul în care sunt negociate cele mai multe contracte de traducere

Bologna BookFair – târgul dedicat cărții pentru copii şi tineret

Cu sau fără stand propriu, o editură trebuie să-şi trimită cel puțin un reprezentant la aceste târguri pentru a vedea, măcar, ce se întâmplă în lume, dar şi pentru a avea ocazia unui contact direct cu editorii din străinătate şi cu agenții literari.

10. Strategii utile pentru angajarea ca stagiar într-o editură din România. Alte oportunităţi pentru un redactor

„Generația pierdută“ şi perspectivele activității editoriale

Evenimentele istorice au consecințe pe termen lung. Dacă viața de zi cu zi din epoca comunistă o cunoşti mai mult din cărți şi din povestirile celorlalți, asta înseamnă că eşti foarte tânăr, trebuie să-ți fac o scurtă introducere.

Din motive ideologice, o respingere a activităților intelectuale, considerate ca subversive, dar şi din motive economice, eforturile abuzive pentru plata datoriilor externe şi invetițiile în obiective megalomane, în anii 90 numărul de titluri publicate a scăzut an de an. O primă consecință a fost şi reducerea numărului de edituri, ca şi a numărului de redactori/editori, prin pensionarea acestora şi interzicerea în fapt a angajării de tineriîn acest domeniu.

Aşa cum am mai spus, meseria de editor se fură, pregătirea în acest domeniu ține de relația maestru-ucenic stabilită pe termen lung. Faptul că aproape un deceniu nu s-au făcut angajări a dus la pierderea unei generații în lumea editorială românească.

După 1989, activitatea editorială a pornit relativ greu, în 1990 fiind atins minimul de titluri publicate în epoca modernă, investițiile, inițiativele editoriale, fiind concentrate pe presa scrisă. Editorii aflați la vârsta pensionării au făcut acest pas, favorizați şi de legile noi apărute, fără a mai avea ocazia să-şi transmită cunoştințele. În plus, se trecuse la economia de piață, regulile fiind altele decât cele pe care le cunoşteau din epoca unei culturi subvenționate integral.

Puțini au înțeles noul context şi au investit într-o editură particulară. Parte din editorii rămaşi în sistemul editurilor de stat, care a supraviețuit, prin amânarea privatizării, încă o jumătate de deceniu, chiar au pornit un război personal împotriva editorilor particulari, ceea ce a făcut şi mai dificilă, o vreme, preluarea de către aceştia a secretelor meseriei.

Pentru că editarea de carte este şi o afacere, nu doar un act cultural, lucrurile au mers mai departe, s-au dezvoltat după cum cerea piața, dar redescoperirea secretelor acestei meserii a fost dificilă, lentă. Au fost recuperați pensionarii, tinerii cu inițiativă s-au inspirat din activitatea curentă a editurilor occidentale, aşa cum s-a întâmplat şi în alte domenii, iar calitatea activității de editare a ajuns azi la un nivel acceptabil.

Cine sunt azi patronii de edituri şi principalii editori? O să întâlneşti scriitori care au renunțat la scris, care au început prin a pune în practică tehnicile redactorilor cu care colaboraseră în calitate de autori, ingineri, proveniți mai ales din domenii industriale răvăşite de economia de piață şi care s-au reorientat profesional, difuzori de carte care şi-au început afacerea cu o tarabă de presă şi carte la începutul anilor 90, apoi au investit şi într-o editură, activişti culturali, care supraveghează sau nu activitatea unor edituri înainte de 1989, traducători, tipografi. O lume extrem de diversă, cu o înțelegere empirică a fenomenului editorial.

Care este viitorul?

Cartea a fost şi va fi scumpă. Iluzia creată în sistemul economiei planificate, când cartea a fost subvenționată, că ea este ieftină şi accesibilă s-a spulberat rapid după 1990. Prețul cărții depinde de tiraj: cu cât tirajul este mai mare, cu atât prețul este mai mic. Tirajul, sau numărul cititorilor, este afectat de migrarea interesului către alte forme de divertisment. Cartea este scumpă şi în occident. Edițiile populare, ceva mai ieftine, sunt tipărite în condiții modeste. Cercul vicios în care ne aflăm azi, „cartea este scumpă, cititorii renunță la ea, tirajul scade, ca urmare cartea devine şi mai scumpă“, a fost închis în 1997. După efervescența editorială din 1990, când am recuperat rapid titluri interzise sau prea scumpe pentru a fi editate, tirajele au început să scadă natural prin migrarea către alte forme de divertisment. Nu s-ar fi ajuns însă unde suntem azi dacă nu ar fi urmat scăderea masivă a puterii de cumpărarea, ceea ce a făcut ca cititorii să-şi reducă bugetul dedicat cărții în acel an, dacă nu pentru că le era imposibilă achiziția, măcar pentru că manifestau o temere explicabilă față de realizarea unor cheltuieli mai puțin vitale. Editorii au rămas în acel an, în care prețurile încă nu erau handicapant de mari, cu o bună parte din tiraje nevândute şi s-au văzut obligați să reducă tirajul titlurilor noi până spre 2000 de exemplare pe titlu, ceea ce a adus prețurile la nivelul de azi.

Un întreg complex de factori stabileşte viitorul editurilor din România. Depindem atât de puterea de cumpărare, cât şi de factori subiectivi. Cel mai mic zvon despre o scumpire, o nouă taxă, un val de proteste sindicale, afectează dorința oamenilor de a investi în carte.

Cartea o să redevină dacă nu ieftină, măcar accesibilă pentru un public cât mai larg, când tirajele vor atinge, în medie, 20.000 de exemplare pe titlu. Atunci opțiunea de a cumpăra o carte va fi dirijată de interesul pentru titlu, autor, editură, de dorința de a consuma timpul liber citind şi numai în al treilea rând de prețul cărții, de posibilitatea de a o achiziționa. Tirajul este posibil dacă ne gândim la populația actuală a României. Întrebarea este: „Cine începe?“ Noi, editorii, tipărim pe riscul nostru cărțile în acest tiraj pentru a duce prețurile mult sub 100.000 de lei? Dar, dacă se întâmplă un eveniment care „sperie“ şi oamenii se ascund iar în carapacea lor economică? Sau dumneavoastră, cititorii, încercați să investiți în carte, chiar şi cu mici eforturi, acceptând că prețul actual este *fair*, nu este abuziv, până când editorii vor avea resursele şi curajul să facă şi ei pasul către tiraje mai mari? Ca într-o adevărată tragedie, toată lumea are dreptate şi toată lumea suferă...

Te apropii, deci, de un domeniu aflat într-o perioadă dificilă, dar care are perspective deosebite.

Realizarea unui CV adaptat pentru obținerea unui interviu în vederea angajării într-o editură

Aşa cum ți-am spus, vei ajunge să-ți oferi serviciile şi să-ți pui talentul în slujba unor oameni proveniți din cele mai diverse categorii profesionale şi sociale. Cum poți să-i convingi că eşti omul potrivit?

A. Cazul unei edituri mici

Editura are, probabil, un singur editor, în persoana patronului, şi câțiva redactori colaboratori. Pătrunderea într-o astfel de editură îți poate oferi şansa de a creşte împreună cu aceasta. Trebuie să-ți dovedeşti calitățile de redactor şi de corector, apoi să încerci să participi la decizia editorială prin propuneri de rirluri noi, prin referate de lectură referitoare la manuscrisele sosite la redacție. Atenție! Dacă editorul nu provine din lumea intelectuală, a dezvoltat planul său editorial pe baza sfaturilor primite de la un agent literar sau la inspirație, eventual ascultând de un hobby personal.

Sunt şanse mari ca, pentru el, cartea să fie numai o marfă. Ai toate şansele să schimbi acest lucru şi să propui, treptat, un proiect editorial propriu dacă în dialogul cu patronul pui accentul pe piață, succes la vânzare şi câştig.

Într-o astfel de editură vor fi apreciate cunoştințele generale despre piața cărții şi abilitățile tale de redactor, corector, eventual de tehnoredactor.

Au apărut şi câteva edituri mici conduse de editori deosebiți, plecați de la alte edituri, sau de profesori universitari, care au un program editorial limitat la un domeniu pe care aceştia îl cunosc foarte bine. Poți să-ți începi cariera şi într-o astfel de editură, în care cu greu vei depăşi poziția de redactor, dar ai şansa de a te perfecționa în acel domeniu şi de a folosi mai târziu cunoştințele dobândite, fie într-o editură mare, fie în propria ta editură.

B. Cazul unei edituri mari

La nivelul stagiarilor, editurile mari au meeu nevoie de personal. Fie pentru că o bună parte din noii veniți se retrag, sau sunt eliminați pentru că nu au corespuns aşteptărilor, fie pentru că stagiarii sunt acceptați cu drepturi depline în echipă şi urcă pe scara ierarhică lăsând locul liber.

Şi în editurile mari, ca şi în cele mici, prin specificul activității, şi contrar uzanțelor din alte domenii, sunt apreciați oamenii care se pricep la cât mai multe activități specifice, care pot înlocui din mers un coleg, indiferent că acesta este editorul principal în luptă cu autorul, fie că este vorba de un tehnoredactor, fie că este vorba doar de o activitate de secretariat sau de curierat.

În orice echipă bazată pe creativitate şi inițiativă intelectuală, ierarhia nu este foarte strictă. Asta nu înseamnă că ea nu există, ci că se bazează pe recunoaşterea meritelor mai mult decât în alte domenii. Dar! Încearcă să afli cine este liderul grupului şi respectă-l. Pe cât de liberă este activitatea, pe atât de riscantă este din punctul de vedere al răspunderii şi într-o muncă la care participă succesiv sau concomitent atâția oameni, posibilitatea de a fi „faultat“ pe nesimțitelea este enormă. În plus, până când apuci să dovedeşti şi să confirmi de ce eşti capabil, o vorbă în doi peri aruncată de un editor cu experiență, apreciat de şefi, poate şi de colectiv, îți poate distruge speranțele.

CV-ul

Dacă este cazul, menționează experiența ta profesională. Dacă nu, pune accent pe studiile şi cursurile de perfecționare absolvite. Dar astea sunt lucruri pe care le poți afla din orice lucrare având ca subiect întocmirea unui CV şi prezentarea la interviu.

De alte lucruri aş avea eu grijă!

Nu abuza apropo de cunoştinţele în ale calculatoarelor. Se poate întâmpla, mai ales azi, când produsele multimedia fac parte din planul editorial al editurilor, să nu impresionezi, ba chiar dimpotrivă, cu o listă aberantă de aplicații/programe cunoscute. Interesează, cu adevărat, să cunoşti MS Word, QuarkXPress, Corel, Adobe Photoshop, eventual WordPerfect, PageMaker şi MS Excel. Nu face greşeala să spui că te pricepi la Windows, că eşti un expert în MS Acces sau FoxPro.

Navigarea pe internet nu este un mare avantaj, ea se învață în cinci minute!

Faptul că ai publicat o carte este chiar periculos! Nu doreşti oare să pătrunzi în editură doar pentru a-ți publica propriile cărți?

Mai important ar fi să subliniezi un domeniu editorial, un gen literar care te preocupă, eventual cu o scurtă argumentație.

Asta a fost!

Dacă alegi o carieră în domeniul editorial, mai devreme sau mai târziu este posibil să ne întâlnim, poate chiar şi în calitate de colegi. Se poate să devenim concurenți, în sensul bun al cuvântului, pe un anumit domeniu editorial.

Oricum ar fi, eu îți doresc succes şi m-aş bucura să aflu noutăți din lumea editorială şi problemele pe care le-ai întâmpinat.